Бүгү чүрттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 13 (10610) | 1978 чылдың январь 15, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Социалистиг чарышты улам калбартырынче, бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер, эң-не эвээш чарыгдалдарны үндүрүп тургаш, эң-не бедик түңнелдерни чедип алыр дээш бүгү улустуң демиселинге идепкейлиг киржиринче партия, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол организацияларын, бүгү ажылчы чоннарны СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели, ВЦСПС болгаш ВЛКСМ ТК кыйгырып тур.

1978 чылдың планын долдур болгаш ажыр күүседир база бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер дээш демиселди күштелдирери-биле социалистиг чарышты калбартыр дугайында

ПАРТИЯ, СОВЕТ, АЖЫЛ-АГЫЙ, ПРОФЭВИЛЕЛ БОЛГАШ КОМСОМОЛ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНГА, СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНГА

СЭКП ТК-НЫҢ, ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ, ВЦСПС-ТИҢ БОЛГАШ ВЛКСМ ТК-НЫҢ

ЧАГААЗЫ

Эргим эштер!

Бистин Төрээн чүртүвүс болунуң маадырлыг революстуг төөгүзүнүң чедиги он чылынче киришкен. Улуг Октябрьниң 60 чыл ою чүрттүн, бүгү депшилгелиг кижи төрелгетеннің амыдыралынга ыылгарангай болуушкун болган. Совет улустуң ыылгарангай чаалап алыышкыннарын быжыглаан, улус эргечагыргазының ленинчи принциптерин улам ыңай хөгжүткен ССРЭ-ниң чаа Конституциязын—сайзырангай социализмниң Конституциязын хүлээп алган.

СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлери чедишкинниг бөттөнүп турар. Беш чылдың баштайгы ийи чылының дургузунда бистин чүртүвүс бүгү-ле угланыышкыннар талазы-биле улам бурунгаарлаан. Национал орулга 9 хуу улгаткан, үлешүр бүдүрүүшкүнүнүң немелде өзүлдези 10,8 хуу болган. Тараның чылда ортумак чыылдазы тоску беш чылда 181,6 миллион тонна турганынга удур 209,6 миллион тонна четкен. Чонның материал болгаш угаан-бодал хереглелдери долузу-биле хандыртынып турар, барык 22 миллион кижи чүрттүлга байдалдарын экижиткен, хөй-хөй школаларны, уругларның, медицинаның болгаш культура-амыдыралдың албан черлерин тудуп тургускан.

Совет Эвилелинин делегейге ат-алдары улам бедөөн. Бодунуң өндүр улуг артык күштерин улам-на тодаргайы-биле болгаш бүзүреллин-биле ажылып турар делегей социализминиң туруштары быжыккан.

Чедип алдынган чедишкиннер—Коммунистиг партияның ленинчи политиказын хажык чок боттандырганының, ажылчын ангының, колхозчу тараачыннарның, улусчу интеллигенциянын эрес-шудургу күш-ажылының түннели.

Эштер! Онгу беш чылдың үшкү чылы эгеледи. 1978 чылда экономиктиг болгаш социал хөгжүдениң Күрүне планын СЭКП ТК-ның декабрь Пленуму үүлдүг деп көргөн болгаш ССРЭ-ниң Дээди Соведи бадылаан. Экономиканы дыка өстүрүн, чоннун чаагай амыдыралын улам ынай бедидерин, чүрттүн камгаланыр аргазын быжыглаарын план баш удур көрүп турар.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтиң СЭКП ТК-ның Пленумунга чугаазында беш чылдың ийи чылының дургузунда улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинин ханы анализи берлинген, четпестерни чайладырының болгаш бергелерин ажып эртеринин оруктары айыттынган, партияның база чонвун эвлечглиг сорулгалары тодараттынган.

Салдынган сорулгаларны шиитпирлээринин, 1978 чылдың планын, ниитизи-биле онгу беш чылдың онаалдаларын долдур болгаш ажыр күүседириниң бүгү-ле байдалдары: күүлүг индустрия болгаш механизастаттынган улуг көдөө ажыл-агый, канчаар-даа аажок улуг эртем-техниктиг күчү, белеткеттинген кадрлар бисте бар. Улус ажыл-агыйында дыка улуг курлавырлар бар болуп турар.

Социалистиг чарышты улам калбартырынче, бүдүрүлгенин ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер, эң-не эвээш чарыгдалдарны үндүрүп тургаш, эң-не бедик түңнелдерни чедип алыр дээш, бүгү улустуң демиселинге идепкейлиг киржиринче партия, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол организацияларын, бүгү ажылчы чоннарны СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели, ВЦСПС болгаш ВЛКСМ ТК кыйгырып тур.

Чаа чылда ажылды канчаар эки организастаарын, курлавырларны канчаар бүрүү-биле ажыглаарын, ону чедип алыр төлээде кижи бүрүзүнүң ажылдап турар черинге, цегинге, тудуунга, шөлүнге, фермазынга, конструктор бюрозунга чүү кылза чогуурун ажыл-агыйжы өзү-биле көрүп көрөөлинер, эштер.

Кол-ла чүве—чылдың баштайгы хүннеринден эгелээш-ле ажылдың үзүктелиишкин чок болуруи, күш-ажылчы коллективи, район, хоорай, область, край болгаш республика бүрүзү күрүненің планныг онаалдаларын база социалистиг хүлээлгелерни күүседирин хандырары. Бир эвес план күүселдезин чаңгыс-даа бүдүрүлге үзүп каар болза, продукцияны херек номенклатуразын база ассортиментизин өзүгаар бербес болза, ол чорук аразында харылзаалыг бүдүрүлгелерни үзүктелиишкинниг ажылдаарынга болгаш алызында барып—эгиттинмес улуг чидириглерге чедирер дээрзи эки билдингир болгай. Мында ажылдап кылыр күүлдер-ле бар. Ажылдап турар кижилерниң чамдыызы ам-даа эвлчег онаалдаларын күүсетпейн турар. Беш чылдың баштайгы ийи чылында үлетпүрде он бир бүдүрүлге бүрүзүнүн-не бирээзи сайгарылга планын күүсетпейн турган, олар 4 миллиард рубльдиг продукциязын чедир бербөөн. Бүдүрүлгениң үзүктелиишкин чок бир деска ажылдаар чоруу чамдыкта хандыртынмайн турар.

Хожудап турарлар чок кылдыр ажылдап болур дээрзин дуржулга бадыткап турар. Чижээ, продукция сайгарарының, чаа техниканы шиңгээдип алырының планнарын күүсетпейн турар бүдүрүлгелер чок болуп турар Ростов области ону чедип алган. Ростовчулар чедип алган үүлүнге доктаавайн турар болгаш чүгле хожудап турар бүдүрүлгелер эвес, харын-даа хожудап турар бригадалар, участоктар болгаш цехтер чок турарынче чүткүп турар. Ындыг чижектер турда улам-на хөй болуп бар чыдар.

Төлевилеттинген планнарны ажыр күүседири дээш шимчевишкин улам-на калбарын турары өөрүнчүг. Юбилейлиг чылда 7,5 миллион ажыг ажылчы чоннар, цехтериин, участоктарның, эвлчеглериниң болгаш бригадаларының 150 мун коллективи, беш мун хире бүдүрүлге беш чылдың ийи чылының онаалдаларын 1977 чылдың ноябрь 7-ге чедир күүседиткен. Чарыштың мурнакчыларының аразында металлургтар М. Ильин, И. Сатанин болгаш И. Терещенко, шахтёрлар А. Колесников, Г. Смирнов болгаш М. Чих, дагжы И. Кулеш, дарган Д. Карцев, зуборезчик А. Храмцов, токарь А. Рекявичус, өрүмнекчи мастер Г. Левин, флотатор Н. Муллакаева, тудугжулар Н. Злобин болгаш В. Сериков, чолаачы Н. Мирчев, аргыкчылар В. Голубева болгаш В. Плетнева, тараажылар М. Клепиков, И. Переверзева болгаш Ю. Питра, хөвек өстүрүкчүзү Т. Ахунова, сөөкла өстүрүкчүзү С. Виштак, картофель өстүрүкчүзү Н. Шерстнев, малчыннар Л. Пейпс болгаш А. Григорьев база өскеда муң-муң бодунуң хөрээниң магалыг мастерлери бар.

Мурнакчы коллективтерге, күш-ажылдың маадырларынга, бүдүрүлгениң чаартыкчыларынга алдар болгаш мактал!

Беш чылдың үш чылының онаалдаларын ССРЭ-ниң чаа. Конституциязының бир чыл болур оюнга чедир күүседир деп эгелекчи саналды Москваның мурнакчы коллективтери үндүрген. Ат-сураглыг шахтёрлар, Новолипецкиниң металлургтары, Ивановонуң пос-таавычылары болгаш өске-даа хөй-хөй кижилер 1978 чылда бедик хүлээлгелерни алгылаан.

Мурнакчы коллективтернің болгаш ажылдакчыларның, социалистиг чарыштын тук тудукчуларының, күш-ажылдың чаа, улам-на депшилгелиг хевирлериниң база арганларының эгелекчилериниң патриоттуг инициативазын бедии-биле үнелээр болгаш деткиир, а оларның дуржулгазын калбаа-биле неитередир ужурлуг.

Кожазынга хожудап турар чангыс-даа кижи турбас—коллективтиг күш-ажылдың дайынчы лозуну ол, бистиң үевистиң негелдези ол!

Ажыктыг чорук болгаш шынар дээш бүгү улустуң демиселинге идепкейлиг киржири—ол дээрге күш-ажылдың эң-не бедик бүдүрүкчүлүүн чедип алырынга бүгү болдунар аргаларны ажыглаары-быр. Чижээ, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өөтүреринин, бүдүрүлгенин ажыктыын база ажылдың шынарын бедидериниң айтырыглары комплекстиг шиитпирлээринге үнелиг дуржулганы Волганын автомобиль заводунуң коллективи мөөннээн. Ажылды кылырының техниктиг үндезилеттинген норма-чижээн, күш-ажылды оранизастаарының бригада методун, эвлчег онаалдаларын күүсеткени болгаш автомобильдерни доктаамал ден-дески бүдүрүп үндүрери дээш материалдыг болгаш моральдыг шаңнап-мактаарының дээштиг системазын ында калбаа-биле ажыглап турар. Ажылчыннарның күш-ажылының байдалдарын доктаамал экижидип келген. Бо бүгү чорук коллективке бедик көргүзүглерни чедип алыр арганы берген.

Норильскинин даг-металлургия комбинадының, «Главтюменьнефтегаз», Воскресенскиниң «Минудобрение» каттыжышкыннарының, Дедовскиниң пос-таавы фабриказының, «Москваның электролампа заводу» каттыжышкынның коллективтери эки түңнелдерни чедип алган.

Шекинонуң методун бүдүрүлге черлерининге ажыглааны улуг ажыктыг болган.

Ставрополь крайның Ипатово районунуң чер ажылдакчылары дужүт ажаап алыышкынынга бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажылдың үлегерин көргүскеннер. Чаа технологияны ажыглаан, олар машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарын чедип ап, тараа кезилдезин 4 хүн иштинде, тавычаларны чыып бастырарын 9 хүн иштинде дооскан, хөвү ажылдарының шынарын элээн бедидип, тараа бүдүрерин улгаттырганнар.

Күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн чедип алырда, чаа техниканы шиңгээдип алырының болгаш күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының, хол-биле кылыр күш-ажылды, чүүн-даа мурнунда дузалал, чүдүрер-дужүрер болгаш склад ажылдарынга кызырарының планнарын күүседиринче онза кичээнгейни салыры эргежок чугула.

Оон-биле холбаштыр Запорожье областын дуржулгазын калбаа-биле неитередир ужурлуг. Ында организас-техниктиг хемчеглерни боттандырын чорукталының, чаартыкчы саналдарны неитереткениниң үндезининге ийи чыл дургузунда онаалдалардан ажыр үлетпүрге болгаш тудугга алды мун ажылчынның күш-ажылын механизастаан, көдөө ажыл-агыйга барык 15 мун ажылдакчыны хол-биле кылыр ажылдан хостаан. Беш чыл дургузунда хол-биле кылыр күш-ажыл кылып турар ажылдакчыларның үлүүн чижек-биле ийи катап кызырары төлевилеттинген. Республика болгаш область бүрүзүнден ындыг аргаларны тып ап болур.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн өзүлдезинин улуг курлавырларының бирээзи болза, кадрларның ажылдан үнер-киреринин эвээжедири, ажыл шагын чидириг чокка чөп ажыглаары болур. Чыл бүрүде ажыл шагы үзеринден, ажыл чок анаа турарындан, администрацияның чөпшээрели-биле ажылга келбес чоруктан чидириглер он-он миллион кижи-хүннер боон турар. Үүгле үлетпүрде ол чыллдагаан-биле эрткен чылын үш миллиард ажыг рубль түнге продукцияны чедир албаан.

Ажыл шагының минута бүрүзүн үнелээр болгаш камнаар ужурлуг. Ону долузу-биле ажыглаары—ниитилел байлаан болгаш бистиң Төрээн чүртүвүстүн күчүзүн көвүдедириниң кол үнер дөстериниң бирээзи болур.

Эң бедик бүдүрүкчүлүг чорук дээш демисел күш-ажыл кижизиниң дугайында сагыш салыышкын-биле чарылбас харылзаалыг. Күш-ажылдың болгаш дыштанылганың байдалдарын экижидер, кадрларның билиг деннелин болгаш мергежилин бедидер талазы-биле идепкейлиг ажылды чорудып турар бүдүрүлге черлерининге улам-на бедик түңнелдерни чедип ап турар. Ол айтыыглар ажыл-агый удуртукчуларының кичээнгейниң төвүнге кезээде турар ужурлуг. Бистиң профэвилелдеривис ол талазы-биле улуг эргелерлиг болгаш аргаларлыг.

Сорулга чүл дээрге, амгы үеде ажыладап турар бүдүрүлге черлерининге продукцияның бүгү немелде өзүлдезин күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң күсели-биле чедип алыры болур. Ол болза амгы үеде эн-не чугула, эн-не кол үүл болур!

Ажыктыг чорук дээш идепкейлиг демисежири дээрге, продукцияның шынарын чайгылыш чокка экижидери, оон техниктиг деннелин, идегелдиин болгаш үр үеде ажыглаттынарын бедидери болур. Продукцияның шынарында эртемниң салыышкынкары-даа, бүдүрүлгениң техниктиг деннели-даа, коллективтиң күш-ажылчы бүгү ажыл-чорудулгазы-даа чаңгыс черде моснеттинген болур. Чүрттө шынарның эң дээди чергезининң кылыгларын бүдүрүп үндүрери чайгылыш чокка озуп, чыл бүрүзүнде-ле машиналарның, дерилгелернин болгаш приборларын үш мун ажыг чаа хевирлерин шиңгээдип ап, 1,8 мун ажыг хевирнин эргижирээн кылыгларын бүдүрерин соксадын турар. Львовтуң шынар башкарарының комплекстиг системазы калбаа-биле неитерээн.

Ынчалза-даа чедип алдынган үүлдерни үениң бедик негелделинин туружундан үнелеп көөр болза, шынарны экижидер, шынар демдектиг продукцияның хемчээлин улгаттырар дээш хөй болгаш кызымаа-биле моон соңгаар ажылдаар апаар. Ынчанмыже ол сорулганы ам-даа чамдык черлерде чедир шиитпирлевейн турар болгай.

Будуку шынарлыг продукцияны эвээжедири бүдүрүлге черлерининг боттарындан шиитпирлии-биле хамааржыр. Ажылхеректи өзүлүг кылып турар черлерде түңнелдер илдеп. Новолипецкиниң металлургия заводунга тургускан, каңны үзүктел чокка кудар агрегаттарның шынарын шыңгызы-биле шүгүмчүлеп турган болгай. Ол агрегаттарны кылган Уралмашзаводтуң коллективи шүгүмчүлелден шып түңнелдерни кылгаш, кыска хуусаа дургузунда металлургтар-биле ыды ол агрегаттарның чаартылгазын чоруткан. Ол чорук чүрттө эң улуг кислород-конвертор цегининң төлевилеттинген күчүзүн ажып эртер, продукцияның бот-үнезин улуу-биле кызырар арганы берген.

Бедик шынарлыг продукцияны бүдүрүп үндүрерин улгаттырар дээш бүгү үүлдерни ажылчыннар, колхозчулар, инженерлер, конструкторлар, эртемденнер кёлыр ужурлуг. «Ажыктыг чоруктуң болгаш шынарның беш чылынга—ажылчын магадылал», «Ажылчынның арын-нүүрү—эң дээре контролёр» деп тодаргай, ханы утка-биле долдунган эгелекчи саналдар бүгү коллективтерниң ажылынга дүрүм болзун!

Ажынтыг чорук болгаш шынар дээш идепкейлик-биле демисежири дээрге, бүдүрүлгениң кол фондуларын улам-на долузу-биле ажыглаары болур. Ол болзаа хөй салгалдарның күш-ажылы-биле тургускан бистиң байлаавыс болур, ынчангаш оон долу күш-биле ажылдаары чугула. Бисте ындыг аргалар хөй. Ынчанмыже эрткен чылда үлетпүр бар турар күчүдериниң берип-турар аргаларындан эвээш санныг шойну, канны, минералдыг чемишчидилгелерни, тракторларны, металл чонар станоктарны, тудуг материалдарын бүдүрүп үндүрген.

Эштер, мындыг фактыларны бодап көрүкер даан. Бүдүрүлге черлеринге дөмейлешкек продукцияны бүдүрүп үндүрүп турда, дөмей хевирлиг дериглернин бүдүрүкчүлүү улуу-биле ылгалып турары ховар эвес болгай. Чижээлээрге, Шуйск-Тезинскиниң пос-таавы фабриказы база-ла ындыг станоктар-биле Мичгечаурнуң пос аргыр комбинадындан постерни 28 хуу хөйну кылып ап турар. Барыын Сибирьниң металлургия заводунда кислород конверторларының бөр тонна илкирлиг саваларындан каң азилдирип алыры Енакиевонуң заводундан 5,7 тонна хөй болган.

Ажыглалга чаа киирип турар күчүлерни оожум шиңгээдип ап турарындан улус ажыл-агыйы хөй продукцияны чедир албайн турар. Литва ССР-ниң Ионавскиде азот чемишчидилгелериниң заводунда беш чыл бурунгаар ажыглалда кирген карбамидтиг чуктарны бүдүрер талазы-биле дерилгениң күчүзүнүн чүгле чартынын ажыглап турар. Ындыг байдал Херсониуң идик фабриказында база бар.

Чамдык таварылгаларда дерилгелернің ажыл чок анаа турары ам-даа хөй. Машина тудуулкунунуң заводтарынга эрткен чылын он-он мун станоктар хүн бүрүде ажылдавайн анаа турган. Колхозтарга болгаш совхозтарга тракторларның ажыл чок анаа турары ажыл үезинин 13 хуузу болган. Дужүт ажаалдазының үезинде алды комбайннарның бирээзи-ле ажыл чок тургулаан.

Эвлчеглиг чоруктуң коэффициентизин, чүүн-даа мурнунда машина тудуулкунунга бедидеринче онза кичээнгейни салыр херек. Бүдүрүлгелернин элээн хөй кезин чангыс эвлчеглиг ажылдап турар. Көдөө ажыл-агыйда тракторларның ажылынын эвлчеглиг чоруу кудулаан.

Ындыг болуушкуннарның чылдагаанларын делгерецгейн-биле сайгарып көөр болгаш эргежок чугула хемчеглерни ап чорудар ужурлуг. Бүдүрүлге күчүлерин, машина, агрегат, дериглге бүрүзүн ажыктыг ажыглаары болза ажыл-агый удуртукчуларынчы, күш-ажылчы коллективтерниң, бүгү ажылчы чоннарының эң чугула хүлээлгези болур!

Ажыктыг чорук дээш идепкейлиг демисежири дээрге, улустуң байлаан камнаары, чиг-этти, материалдарны, одаар үүлдү, электроэнергияны камналгалыг ажыглаары, камналга чурумун күштелдирери болур. Октябрь революциязының тиилелгезинин соонда В. И. Ленин ажылчы чоннарга мынча деп чугаалаан: «Черни, тараанны, фабрикаларны, чепсек-херекселди, продуктуларны, транспортту караакар огу деп камнапар, камгаланар—бо бүгү амдан эгелээш долузу-биле силерниң, бүгү улустуң байлаа болур» (ЧДЧ. т. 35. арын 67).

Бистиң ниитилеливис бай болган тудум-на, ол улам-на камныг болур ужурлуг. Бөгүн улус ажыл-агыйының эн-не улуу-биле хереглеп турар продукциязын ажыглаарынга камналганын чурумун күштелдирери онза чугула.

Улус ажыл-агыйында металлдың хоораары ам-даа бедик боон турары-биле болгаш оон херек кырында кудулавайн турары-биле эптежип болбас. Доозулбаан тудугларда, тургустунмаан дерилгелерде, аар деңзилиг кылдыр кылган конструкцияларда хөй миллион тонна металл «өлүгленген». Үрей кылыр чоруктан чидириглер хөй.

Челябинск областын бүдүрүлгелериниң, эртем-шинчилел болгаш конструктор организацияларының дужулгазын неитередири улут ужур-дузалыг. Ында металлды камнаарының, оон шынарын экижидериниң, машиналарының, дериг-херекселлериниң металл чарыгдалдарын эвээжедир, технологтуг чорудулгаларны сайзырангайхыдар талазы-биле ажылды план өзүгаар чорудып турар. Москваның Лихачев аттыг автозаводунуң коллективинде үлегерлеп алыр үүлдер-ле хөй. Ол коллектив чылда он-он тонна металлды камнап алыр арганы бөөр бүдүрүлгенин эвээш чарыгдалдыг технологиязын ажылдап кылгаш, херек кырында ажыглап турар.

Одалга-энергия курлавырларын камныг чарыгдаар дугайында айтыыр шыңгызы-биле тургустунып турар. Бо талазы-биле үлегер-чижекти Кемероово областын ажылчы чоннары көргүзүп турар. Ында сөөлгү чылларда нормага улур 2,5 миллион тонна чижек хемчээлдиг оттулар үүлүү камнап алган боон турар.

Оон-биле кады бүгү чүрттө үш мун хире бүдүрүлге болгаш организация черлери оттулар үүлүү, 2,6 мун ажыг черлер электри энергиязын артыр чарыгдап турар. Нилтизи-биле алырга, элээн каш улуг хоорайларның бүдүн чылда ажыглаарынга четчир ол хире хемчээлдиг оттулар үүлүү курлавырлары чидиртинип турар.

Металлдың болгаш өске-даа материалдарның ийиги курлавырларын эки ажыглаар чорук улуг ужур-дузалыг боон турар.

Көдөө ажыл-агыйда чидириглерни кызырарының айтырыы дыка чугула боон артышаан. Чылдың-на дыка хөй тараа, картофель, ногаалар болгаш кат-чимис ажаап алыышкынның, сөөртүрүнүң, арыглаашкынның болгаш кадагалаарының үезинде чидириглиг болуп турар. Малдың өлүп, хораар чоруу амдаа бар. Минералдыг чемишчидилгелер хойу-биле төтчеглеттинип турар.

Материалдыг, күш-ажыл болгаш сан-хөө курлавырларын чөп ажыглаар чорук продукцияның бот-үнезин чайгылыш чок кудуладыр, социалистиг чыылданы улгаттырар арганы бөөр. Күш-ажылчы коллективтерниң хөй кезин бо талазы-биле эки ажылдап турар. Ынчалза-даа дыка хөй бүдүрүлге черлеринде бүдүрүлге чарыгдалдары ам-даа хөй боон, бот-үнени чингедириниң планнары күүсеттинмейн турар. 1977 чылдың 9 айларының иштинде үстүнде айыттынган бүдүрүлге черлерде бот-үнени планнаанындан артыкка 1,5 миллиард рубльди чарыгдаан. Бо чорук колдуунда-ла хөмүр-даш, химия, чиик үлетпүрлерге хамааржып турар. Дыка хөй таварылгаларда чаңгыс хевирнин продукциязын кылып үндүрерде аңгы-аңгы чарыгдалдарны үндүрүп турар. Тудуг-монтаж ажылдарының бот-үнезин чингедириниң талазы-биле даалга долузу-биле күүсеттинмейн турар болгаш бадылаттынган сметаларга удур улуг артык чарыгдалдар ховар эвес бар боон турар.

Партия, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол организациялары, улусчу контроль органнары камналга болгаш хумагалал дээш демиселди күштелдирер, бүдүрүлге болгаш тудугларга, ажылдаар чер бүрүзүнге бот-үнени чингедир талазы-биле ажылды күштелдирер ужурлуг. Камналганын хууда болгаш колективтиг саннарынга үндезилээш, чарышты калбартып, 1978 чылда камнап алган чиг-эт, материалдар-биле ийи хүн иштинде ажылдаар дээш ленинградчыларның эгелээшкинин неитередир херек. Чиг-этти, материалдарны болгаш одалга-энергия курлавырларын чөп ажыглаарының талазы-биле Бүгүэвилелдің хөй-ниити көрүлдёзин бүгү күш-ажылчы коллективтерге бедик деннелге эрттирери эргежок чугула.

Каяа-даа, улуг-даа, биче-даа үүлдерге камналгалыг болуру, бот-үнени чингедири, төтчеглеп, самчыгдаарының фактыларын бүрүү-биле узуткаары — ажыл-агыйны социалистиг өзү-биле чорударының хажык чок негелдези, бүгү ажыл-ишчилериниң хүлээлгези!

Ажыктыг чоруктуң болгаш шынарның бедик деннелин чедип алыры капитал тудугну үндезини-биле экижидип, бүдүрүлге объектилерин ажыглалга киирерин дүргедедири-биле тудуш холбаалыг. Бис хойну тудуп турар болгаш бо талазы-биле маргыш чок чедишкиннерлиг бис. Байкал-Амур магистралының, КамАЗ-тың, «Атоммаштың», Башкирияның нефтехимия бүдүрүлгелериниң болгаш өске-даа тудуг организацияларының тудугжулары бедик организастыг чоруктун, чогаадыкчы ажылдың үлегер-чижээн көргүзүп турарлар. Ажылдың шынарының эки болганы-биле кады бедик бүдүрүкчүлүг чорукту чедип ап турар коллективтерниң саны тудугларда доктаамал өзүп турар.

Ынчалзажок беш чылдың эрткен ийи чылында хөй-хөй бүдүрүлге күчүлерин ажыглалга киирериниң планы, дооспаан тудугларының болгаш чедир деривээн дериглелерниң хемчээли көвүдээн.

Чижээлээрге, Пермьниң синтетиктиг каучук заводун хөй чылдарда тудуп турар. Бурят АССР-де Холбольджинскиниң хөмүр-даш разрезин, Харьков области Первомайскиниң химия заводунуң бүдүрүлге күчүлерин ийи чыл мурнунда-ла ажыглалга киирер деп планнап турган. Оларны мынчага чедир ажыглалда киирбээн. РСФСР-ниң кара хөрзүнүүр эвес зоназында көдөө болгаш мелиорация тудуглары хожуудап турар.

Тудугжулар, төлевилел, монтаж болгаш планнан турар организацияларның ажылдакчылары, чүүн-даа мурнунда, ажыглалга кирер объектилерже кужениишкиннерни, акша-хөренгини болгаш арга-курлавырларны мөөнеен, бүдүрүлгелерниң эде дериишкинин шалыпкын чорудуп, тудугну дүргедедирин болгаш оон өртээн чингедирин чедип албышаан, бригадалар аайы-биле керээ өзүгаар ажылдаар арганы калбаа-биле неитередир ужурлуг. 1978 чылда болгаш онгу беш чылдың планында көрүнген бүгү-ле тудугларны ой-пыанда болгаш ыынарлыг кылдыр кылдынган турар ужурлуг!

Улус ажыл-агыйының ажынтыын бедидери транспорт системазының ажылын шыңгызы-биле экижидерин негеп турар. Ам транспортту сайзырадырынга немелде курлавырларны тускайлап турар. Чүүктер сөөртүлгезиде бар чамдык бергедээшкиннер транспорттуң чедишпезиден эвес, харын улуг чарыгдалдар чокка чайладын ап болур чылдагаанардан тыптын турар. Чүүк чокка ынай-бөөр халас чоруурун, чүүкгу чүдүрерде болгаш дужүрерде үе чидирер чорукту эвээжедирин, транспорттуң бүгү хевирлерин чүүк сөөртүрүнге долузу-биле ажыглаарын чедип алыр ужурлуг.

Бирги эвлчегде ол демир-орук транспортунга хамааржыр. Чижээлээрге, Соңгу-Кавказтың демир-оруу бир дец-дески эвес ажылдап турар. Чүүк сөөртүрүнүң болгаш чамдык чугула чүүктерни чорударының планын күүсетпейн келген. Оон түңнелинде чүүктерни хереглекчилерге чедиреринде үзүктелиишкиннер тыптын кээн, хөй-хөй бүдүрүлгелерде белен продукцияның нормадан ажыг курлавырлары тургустунып турар.

Чүүк машиналарының чамдык кезин чогумчалыг эвес ажыглаттынып турар. Чижээлээрге, Төп кара хөрзүнүүр девискээрнин автотранспорт эргелелинде машиналарның 40 хуузу болгаш ийи прицептин бирээзи-ле анаа турар чоруктарга таваржып турар. Хүнде автомобильдерни колдуунда-ла тос шак бичий ажыг үеде ажыглан турар, оон иштинде ийи шакты чүүктү чүдүрүп, дужүренинге чарыгдап, эртер оруктун үштүн бирин чүүк чокка куруг эртип турар. Үк эргелелдин автоажылагыйларының хөй нуруузу чүүк сөөртүрүнүм доктаатынган планнарын күүсетпейн келгеннер.

(Уланчызы 2-ги арында).

1978 чылдың планын долдур болгаш ажыо күүседир база бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер дээш демиселди күштелдирери-биле социалистиг чарышты калбартыр дугайында

ПАРТИЯ, СОВЕТ, АЖЫЛ-АГЫЙ, ПРОФЭВИЛЕЛ БОЛГАШ КОМСОМОЛ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНГА, СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНГА

СЭКП ТК-НЫҢ, ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ, ВЦСПС-ТИҢ БОЛГАШ ВЛКСМ ТК-НЫҢ

ЧАГААЗЫ

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

Далай, хем транспортунуң база ужар чүүлдүң ажылында өскөн өскөс күрлавырлар бар.

Четпестерни дурген чайладып, транспорттуң чогумчалыг болгаш туруушкун чок доктаамал ажылдаарын чедип алыры — транспортчуларның хөй миллион кижилиг отрядының чазагай херээ болур.

Кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам ыңай хөгжүдери, оон ажыктыг чоруун бедидери — эң чүгүла партийжи, бүгү-улус-чу сорулга. 1978 чылда ук адырда озулдениң дыка бедик темпилери көрдүнген.

Нинти чылдазы 220 миллион тонна чедер ужурлуг тараа бүдүрери шалыпчы участоктарның бирээзи бооп артар. Эзт бүдүрери бүгү талалыг көвүдедиринче оныза кичээнгей салыг чогуур. Бо айтырыгже эң кол сагыш салыр болгаш материалдыг курлавырларны мөөннээр апаар. Чигир свёклазының, хевениң, тарымал тоорук үрезиннерин, ногааларны, сүттү, чуургаларны болгаш өске-даа продукцияны бүдүрериң база улам көвүдерини чугула. Үнүш ажылына ышкаш, мал ажылынга база селекция талазы-биле ажылды бүгү хемчегбиле экижидери чугула.

Айытынган сорулгаларны чедип албышаан, харын-даа ажыр күүседириниң бүгү-ле аргалары кодээниң ажыл-ишчилериндe бар. Кодээ ажыл-агыйның материал-техниктиг баазазы сөөлгү чылдарда дыка быжыккан. Чаа машиналарны болгаш механизмнерни, минералдыг чемишчидилгелерни болгаш өске-даа чүүлдерни кодээже чорудары улам көвүдээн.

Кодээ ажыл-агыйда колхоз, совхоз бүрүзүнде бар аргаларны долузу-биле ажыглап, оон-биле чергелештир улуг курлавырларны ажыглаары кол чүүл бооп турар. Ийи кожа областар — Тамбов биле Воронежтиң чижээ ындыг курлавырларның барын херечилеп турар. Оларның агаар-бойдус байдалы херек кырында демей, оларга берип турар минералдыг чемишчидилгелерниң болгаш өске-даа курлавырларның хемчээли база ден. Түннелдер кандыг болганыл? Тамбов области онгу беш чылдың баштайгы ийи чылында тараа культураларының бир гектардан дужуду Воронеж обласка бодаарга 3,5 центнер, тарымал тоорук — 3,4 центнер, чигир свёклазы — 90 ажыг центнер эвээш бооп турар. Мал ажылының продуктулуг чоруу мында дыка чавыс.

Мал кыштаглаашкының чедишкиниг эрттирери, часкы тарылгага хынамчалыг белетеениери, черниң гектар бүрүзүн, центнер мал чеми болгаш чемишчидилге бүрүзүн, машина бүрүзүн болгаш капитал салыышкынның рубль бүрүзүн ажыктыг ажыглаарын, продукция бүдүрериниң хемчээлин улам көвүдедип, кодээ ажыл-агыйның бүгү продуктуларының шынарын экижидерин чедип алыры колхозчуларның, совхозтар ажылдакчыларының болгаш кодээ ажыл-агый специалистериниң хүлээлгези!

Чоннуң калбан хереглелиниң барааннарын бүдүрерин калбартыр, садыгны болгаш чоннуң амыдырал хандырылгазын экижидер талазы-биле харысалгалыг сорулгалар салдынган. Онгу беш чылдың социал программазының боттанышкыны болгаш совет кижилериң амыдыралының деңнелин бедидери ук сорулгаларны шиитпирлээри-биле тудуш харылзаалыг.

Чыл планын күүседир турар үеде чоннуң хереглел барааннарын бүдүрериң көвүдедир немелде аргаларны дилеп тывар болгаш ажыглаар талазы-биле улуг ажылды боттандырары көрдүнүп турар. Экономиктиг болгаш политиктиг ужур-дузалыг бо улуг сорулганы шиитпирлээринге адыр, бүдүрүлге бүрүзү бодунуң төлептиг салыышкынын киирер ужурлуг. Республикаларның, крайларның болгаш областарның бот-идепкейин кодүреринге маңаа база-ла делгем орук ажыттынган.

Бүдүрүп турар кылыгларның ассортиментизин калбартыры болгаш шынарын экижидери чугула айтыыр болуп артышаан. Элээн хөй бүдүрүлгелер куду шыпарлыг, эрги хевирниң продукциязын бүдүрүп турар, ыдыг продукцияны чон албас болгаш складтарда чыглып чыдар.

Эки шынарлыг продукцияны бүдүрери, чоннуң өзүп турар негелде-хереглелдерин дурген өөренип көөрү — чиик болгаш аъш-чем үлетпүрлериниң, а ол ышкаш культура-амыдырал барааннарын бүдүрүп турар аар үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчыларының дорт хүлээлгези болур. Бо бүгү партия, совет, ажыл-агый органнарының хүн бүрүде кичээнгей салыр айтырыы болур.

Ажыктыг чорукту болгаш шынарны бедидер талазы-биле системада база бир чугула звено болза эртем-техниктиг деп-шилгени дүргедедири, эртем элбэн черлериниң, төлевилел болгаш конструкторлар организацияларының ажылын экижидери болур. Эртемниң болгаш техниканың шиитпирлиг угланышкыннарынче, фундаменталдыг болгаш дузалал шинчилелдериниң ынарын болгаш ажыктыын бедидеринче, эртем-техниктиг кадрларны болгаш материалдыг курлавырларны хөй-биле мөөннээринче боттарының күжүн олар угландырган турар ужурлуг.

Эртемниң практика-биле харылзаазын улам быжыглаар, бүдүрүлгени интенсификастаар айтырыгларже, бедик бүдүрүкчүлүг машиналарының, чаа технологтуг чорудулгаларның болгаш материалларның бүрүн системаларын тургузарынче эртем ажылдарын бүгү талалыг угландырарын хандырарынче кичээнгей салып, эртемнин чедишкиннерин улус ажыл-агыйынга дүрген шингээдип алырын чедип алыр херек.

Бо айтырыгларны шиитпирлээринге эртем-техниктиг ниитилелдер, чаартыкчылар болгаш чогаадыкчылар улуг рольду ойнаар ужурлуг.

Бүдүрүлге хөгжүлдезин бедик эртем болгаш инженер дённел-биле хандырары — эртем болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның профессионалдыг болгаш хамааты хүлээлгези.

Бүдүрүлгениң ажыктыын бедидериниң, 1978 чылдың планын чедишкиниг күүседириниң эң чугула негелдези — бистиң ажылывыстың бүгү деңнелдеринге, бүгү участоктарынга организастыг чорук болгаш сагылга-чурум болур. Чугаа болза күш-ажылның сагылга-чурумунуң, технологтуг чурумнуң, план чурумунуң дугайында бооп турар.

Күрүне даалгаларының күүселдези дээш, план чурумун эң шынгыы сагыыры дээш министерстволарның болгаш ведомстволарның, оларның ажылдакчыларының харысалгазы оныза бедик болур. Олар эрелелдиң бүгү системазын, ылангыя шиитпирлиг ужур-дузалыг звеноларга улам ыңай сайзырангайжыдар хүлээлгелиг. Бүгү черлерге болгаш бүгү чүүлдерге ниити курүнеин эрге-ажыктарын барымдаалаар, ведомство болгаш тус чер эрге-ажыы хараар чоруктуң элемёнтилерин шиитпирлиг чайладыр ужурлуг.

Каттыжыышкыннарның, бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларның удуртукчуларының хүлээлгези болза, бүдүрүлгелериниң көргүзүглерин экижидерин чедип алыры, оларны улус ажыл-агыйының эчис түнелдери-биле сырый холбаштырары, хүлээп алыр шиитпирлериниң социал-политиктиг талаларын үргүлчү барымдаалаары, ажылчы чоннарның инициативазын болгаш чогаадыкчы чоруун чөгүүр үеэзинге деткиири болур.

Бүдүрүлгени болгаш күш-ажылды организастаарын экижидеринге, кижилерни кижизидеринге улуг роль удуртукчуларның эң хөй санныг категорияларынга — бригадирлерге, мастерлерге, участоктар болгаш әәлчеглер начальниктеринге хамааржыр. Оларның профессионал билии болгаш дуржулгазы, харыысалга дээш бедик медерелдиң бүдүрүлгеге сагылга-чурумну болгаш корум-чурумну быжыглаарынга чугула магадылал болур.

Күш-ажылчы коллективтериниң өзээ болур партия эге организациялары бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларның ажыл-чорудулгазының бүгү талаларынга салдар чедирер, кижилериниң коммунистиг кижизидилгезиниң дугайында, найыралдыг ажылдаарының болгаш чогаадыкчы дилээшкиннериниң байдалын тургузар дугайында доктаамал сагыш салыр хүлээлгелиг.

Партия организациялары, улус депутаттарының Советтери партияның болгаш чазактың директиваларының күүселдезин хынаарын болгаш организастаарын күштелдиреринде, удуртулганың ленинчи стилин бадыткаарын, четпестерни чайладырының болгаш кадрларны кижизидериниң дээштиг чепсээ кылдыр шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын ажыл-херектиң эрге-ажыктары негеп турар.

Эргим эштер!

1978 чылда чурттуң мурнунда туруп турар улуг болгаш парын сорулгалар күштерни, билиглерни болгаш мергежилди мобилизастаарын, ажылчы чоннарның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин улам бедидерин негеп турар. «Юбилейлиг чылдың күш-ажылчы кыптыгыышкының болгаш күжениишкинин хевээр арттырары, быжыглаары эргежок чугула — деп, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга эш Л. И. Брежнев чугаалаан. — Бөгүн дүүнгүзүнден эки, даарта — бөгүнгүзүндеп эки ажылдаар. Хүннүң лозуну мындыг-дыр. А эки ажылдаары — ол дээрге шынарже, ажыктыг чорукче, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүреринче күжениишкинни салыры-дыр. Бистин бүгү-ле ажыл-агыйжы чорудулгавыста ышкаш, социалистиг чарыштың үндезини — чогум-на мында болуп турар».

Социалистиг чарышты организастаарын экижидери, оон дээштиин бедидери — партия, совет, ажыл-агый органнарының, профэвилел болгаш комсомол организацияларының бирги хүлээлгези. СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлерин, онгу беш чылда Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын удуртулга болдургаш, хүлээлгелер болгаш уткуштур планнар мобилизакчы болурун, бар курлавырларны барымдаалаан турарын чедип алыры эргежок чугула. Чаржып турарының мурнуку одуруунга коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары чоруур ужурлуг. Социалистиг чарыштың бедик көдүрүүшкүүнүн үезинде эрелелдиң бүгү звеноларының ажылдакчыларының харысалгазы улам бедиир. Бүдүрүлге каттыжыышкыннарының болгаш бүдүрүлгелериниң удуртукчулары хүлээп алдынган социалистиг хүлээлгелериниң болгаш уткуштур планнарының күүсеттинген турарынга бүгү таарымчалыг байдалдарны тургузар ужурлуг. Чарыштың нептереңгей болурун бедидер, мурнакчыларны болгаш чаартыкчыларны алдаржылар болгаш хүндүлээр, оларның дуржулгазын болгаш чедишкиннерин калбаа-биле нептередир база шингээлир херек.

Хүлээлгелериниң күүсеттинмээнинин чылдагааннарын ханыы-биле анализтеп көөрү, чарыштың бүгү киржикчилери улам бедик туруштарны ээлээн турарынга дузалаары, ол сорулгага дагдыныышкынны, коммунистиг күш-ажылдың школаларын, экономиктиг өөредилгениң системазын, массалыг информацияның болгаш пропаганданың чепсектерин калбаа-биле ажыглаары чугула.

Эргим эштер!

Бистиң чуртувус онгу беш чыл планын күүседириниң чугула үе-чадазында туруп турар. 1978 чыл бүгү совет кижилерге шалыпчы күш-ажылдың, чаа чедишкиннерниң, чаа тиилелгелерниң чылы болзун!

СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели, ВЦСПС болгаш ВЛКСМ ТК **маадырлыг ажылчын аңгыны бүгү** улустун социалистиг чарыжының авангардынга моон соңгаардаа туржуп, бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажылдын, улустуң байлаан хумагалыг, ээ ёзу-биле көөрүүнүң үлегер-чижээн көргүзеринче, бедик идейлиг болгаш организастыг чоруктуң үлегерчижээн көргүзеринче кыйгырып тур!

Бистиң алдарлыг колхозчу тараачыннарывысты, кодээниң бүгү ажыл-ишчилерин — кодээ ажыл-агый культураларының эң бедик дужудун база мал ажылының продуктулуун чедип алыры дээш шимчээшкинге идепкейлиг киржиринче, чоннуң болгаш улус ажыл-агыйының өзүн турар хереглелдерин улам долу хандырарынга кодээ ажыл-агыйның бүгү продуктуларын бүдүрерин көвүдедиринче кыйгырып тур бис!

Совет интеллигенцияны, эртемниң, техниканың болгаш культураның ажылдакчыларын — эртем-техниктиг депшилгени дүргедедирин чедип алырынче, улус ажыл-агыйынга боттарының салыышкыннарынарны көвүдедиринче кыйгырып тур бис. Беш чылдың күш-ажылчы агымынче инженерниң болгаш агрономнуң чогаадыкчы ажылы, эртемденниң тывыышкыны, башкының болгаш эмчиниң дужулгазы база билии, чогаалчының ырлары болгаш сорук киирикчи одуруглары каттыжып кирип турзун!

Эргим совет херээженнер — силерниң бүдүрүлгеге күш-ажылынар, өг-бүле дугайында, уруглар кижизидилгезиниң дугайында силерниң ие сагыш салыышкыныңар бүгү-ниитиниң хүлээп көрүүшкүнү болгаш хүндүткели-биле синиккен! Ниитилел амыдыралынга болгаш тургузукчу күш-ажылга улам идепкейлиг киржиринче силерни кыйгырып тур бис!

Чурттуң комсомолчуларын, бүгү аныяктарын — ленинчи комсомолдуң 60 чылын чаа-чаа чедишкиннер-биле демдеглээринче, хоочун салгалдың алдарлыг чанчылдарын төлептиг уламчылаарынче, билиглерни болгаш профессионал мергежилдерни чүткүлдүг шиңгээдип алырынче, бүдүрүлгеге, беш чылдың шалыпчы тудугларынга идепкейлиг ажылдаарынче кыйгырып тур бис!

Коммунистерниң хүлээлгези — кажан-кеззеде база бүгү чүүлдерге мурнуку одуругга туржуру, ажыктыг чорукту болгаш шынарны бедидери дээш демиселди баштаары, ниити кодурлуушкунну чедип алыры, массаларның идепкейлиг организакчылары болгаш кижизидикчилери болуру!

* * *

Партия, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол организациялары, ажылчыннар, колхозчулар, интеллигенция, бистин улуг Төрээн чуртувустуң ленинчи партияны долгандыр сырый каттышкан бүгү ажылчы чоннары 1978 чылдың планныг даалгаларын долдур болгаш ажыр күүседири, СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин боттандырарынга чаа чедишкиннерни чедип алыры дээш социалистиг чарышты улам калбартыр дээрзинге быжыг бүзүрелин СЭКП ТК, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели, ВЦСПС, ВЛКСМ ТК илергейлеп тур!

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ | **ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ** | **ВЦСПС** | **ВЛКСМ ТК**

Партияның бедик идегелинге төлептиг болур

(Комсомолдуң XVIII Тыва область конференциязындан)

Бурунгу хүн Кызылга комсомолдуң XVIII Тыва область конференциязы болуп эрткенин солунга дыңнаткан болгай. Аңаа СЭКП-ниң XXV съездизиниң болгаш ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң шиитпирлерин күүседир талазы-биле ВЛКСМ Тыва обкомунуң ажылының дугайында отчёдунуң болгаш аныяктарның коммунистиг кижизидилгезин улам ыңай экижидериниң талазы-биле комсомолдуң область организациязының сорулгазының дугайында иletкелди ВЛКСМ обкомунуң бирги секретары Г. С-М. Иргит кылган.

— **УЛУГ** Октябрьның алдарлыг юбилейниң, бүгү улустуң күүдүгүнүң хүлээп алганы ССРЭ-ниң чаа Конституциязының, СЭКП ТК-ның декабрь (1977 ч.) Пленумунуң шиитпирлериниң база эш Л. И. Брежневтиң аңаа сорук киирикчи чугазыының хайыктырганы көстүп көрбээн политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрүүшкүнүнүң үезинде комсомолдуң XVIII Тыва область конференциязы эртип турар — деп, иletкелчи демдеглээн.

Иletкелчи болгаш санал берген комсомолдуң область организациязы-партия организациязының удуртулгазы-биле идея база организаэ талазы-биле быжыккан, аныяктар ортузунга политиктиг, идеологтуг болгаш организакчы ажылдың дужулгазын моөнчеп алганын демдеглээн. Комсомолчуларның болгаш аныяктарның ажыл-агый чорудулгазынга киржилгези идепкейлиг.

СЭКП-ниң XXV болгаш ВЛКСМ-ниң XVII съездилериниң шиитпирлерин удуртулга болдургаш, ВЛКСМ обкому ажылдың стилин болгаш аргаларын улам сайзырангайжыдарын орландажыр, оон деңнелин бедидер дээш чамдык ажылды кылын чоруткан. Комсомолдуң область организациязында ам 616 эге, 1058 пех организациялары, комсомолдуң 39 бөлүү бар. Олар ажыл-агый сорулгаларының болгаш аныяктарның коммунистиг кижизидилгезиниң талазы-биле айтырыгларны шиитпирлээр талазы-биле партия организацияларынга улуг дузаны чедирип турар. Онгу беш чылдың планныг сорулгаларын күүседиринче аныяк-оскеннериң күжүн мобилизастап, оолдар болгаш кыстарның күш-ажылының, өөредилгезиниң, дыштанылгазының бүгү талаларынга дээштиг салдарны чедирип турар.

Отчёттуг үеде комсомолдуң хүрээлениниң өзүлдезинче, оон шынар составын экижидеринче кичээнгейни күштелдиргениниң түңнелинде сөөлгү чылдарда комсомолга киргеннериң саны өскен, комсомол организацияларында партийжи өзек быжыккан.

ИДЕЙЛИГ, күш-ажылчы болгаш мөзү-шынар кижизидилгезин тудуш хөлбаалыг шиитпирлээринче кичээнгейни күштелдирген. Аныяктарны коммунистиг идейлиг чорукка, амыдыралчы идепкейлиг турушка, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрүнге, бедик мөзү-шынарлыг чорукка кижизидер талазы-биле чамдык ажылды чорудуп турар. Комсомолчуларның болгаш аныяктарның политиктиг база экономиктиг өөредилгезиниң деңнели бедээн.

Төрээн чуртуң чаагай чоруу дээш кызымакай, ак сеткилдиг күш-ажыл — аныяктарның амыдыралчы бирги хүлээлгези, алдарының херээ апарган. «Ажыктыг чоруктуң болгаш шынарның беш чылынга аныяктарның энтузиасчы болгаш чогаадыкчы чоруун бараалгадыр!» деп патриотчу шимчээшкинде чүс-чүс болдар, кыстар киржип турар. Республикада комсомолчу-аныяктарның 26 СБФ-зин, 18 хойжу бригаданы тургускан. Бо чорук мал ажылын аныяктарның шалыпчы херээ болдуруп, ол чаагай мергежилге оларны өөредиргеге улуг ужур-дузалыг болуп турар. Отчёттуг үеде комсомол комитеттери мал ажылынга доктаамал ажылдаары-биле 1800 аныяктарны чоруткан. Хой ажылын аныяк кадрлар-биле быжыглаарының чамдык дужулгазын Чөөн-Хемчик, Мөңгүн-Тайга районнарда комсомол организациялары мөөнцеп алган.

«Бай-Тал» совхозтуң кадрчызы **Б. Анарат** конференцияга саналынга районнуң ажыл-агыйларында аныяктарны мал ажылынче хаара тударының материалдыг базазының тургустунмаанын шүгүмчүлээн. Ылангыя оларны чурттаар бажыңнар, тускай хептер, өг ыяны-биле, малды эки кажаалар-биле четче хандырбайын турар. Боже кичээнгей салырының чугулазын ол демдеглээн.

Хой ажылынче аныяктарны чорудуп, оларны быжыглаар дээш элээн ажылдарны комсомол организацияларының чорудуп турарын ВЛКСМ Эрзин райкомунуң бирги секретары **Б. Самбуу** чугаалаан, чамдык чугула айтырыгларны көдүргеп. Ылангыя комсомолчу-аныяктарның хойжу бригадаларын быжыглаар, ролюн бедидер талазы-биле чедир кылдынмаан чүүлдер ам-даа хөй дээрзин шүгүмчүлээн. Бо дугайын комсомол обкомунуң пленумнарында хөй удаа чугаалап турза-даа, боттуг ажылдар кылдынмайын турар. Ынчангаш комсомолчу-аныяктарның хойжу бригадаларының дугайында чижеглеп кылган саанарны ажылдан кылган, оларның аразында социалистиг чарыштың түңнелдерин үндүрериниң чаңгыс ааи системазын тургузарын орётор күүзүн.

Ылаңгыя республиканың хойжуларының аразында аныяктар ам-даа эвээш. Таңды, Бий-Хем, Каа-Хем, Кызыл районнарда хойжуларның чүүле 10 хире хуузу аныяктар. Чамдык комсомол комитеттери аныяктарны хой ажылынче чорудар, аңаа быжыглаар талазы-биле ажылды четпес чоруткан. Барыын-Хемчик, Улуг-Хем, Бий-Хем, Каа-Хем, Кызыл районнарда комсомолчу-аныяктарның хойжу бригадалары ам-даа тургустунмаан. Оон туржук СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг, «Тиилелге» совхозтарда школа доозунчуларындан тургускан хойжу бригадалар тарай бергилээн.

— Районнуң экономиказының кол адыры — кодээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдүрүнге специалистер улуг рольду ойнаар ужурлуг. Ынчалза-даа районда кодээ ажылдакчы специалистерин четчеленнинде улуг четпестер бар — деп, комсомолдуң Чөөн-Хемчик райкомунуң бирги секретары **Б. Ондар** чугаалаан. Районда амыы үеде дөөди эртемниг 47, тускай ортумак эртемниг 27 специалист чедишпейн турар. Ынчангаш чуртта кодээ ажыл-агыйның тускай өөредилге черлеринге сургуулдар саны көвүдедириниң айтырыгларын өөренип көөрүн ВЛКСМ обкомундан, Кодээ ажыл-агый министерствозундан эш Ондар дилээн.

РЕСПУБЛИКАДА комсомолчу-аныяктарның 42 коллективи, 3 муң хире аныяк ажылчыннар беш чылдың ийи чылдарының планын ноябрь чедиде күүсеткеш, «ВЛКСМ-ниң XVIII съездизиниң ажыттынар хүнүнге чедир чартык чыл планын, а беш чылдың үшкү чылдыын — Ленинчи комсомолдуң 60 чыл оонга чедир күүседир!» деп лозун-биле бөгүнде ажылдап турар. Ленинчи комсомолдуң шаңналының лауреады, Бий-Хемниң «Сельхозтехника» салбырының чолаачызы **В. Титов** саналынга республикага хойсомолчу-аныяктар бригадаларын хойу-биле тургузарынче делегаттарның кичээнгейин ол угландырган.

АЖЫЛ-ХЕРЕКТЕ четпестерни, чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларны конференцияга йот-шүгүмчүлелги ёзу-биле кандыр анализтеп, сайгарып көрбүшаан, аныяктарның коммунистиг кижизидилгезинче эйза кичээнгейни салган. Чамдык черлерде кичээнгейни коткаандан комсомолчу-аныяктарның 16 коллективи, үлетпүрде, тудугда, амыдырал хайдырылгада 250 аныяк ажылчыннар эрткен чылдың планын күүсетпээн.

Аныяктарның коммунистиг кижизидилгезинге партияның болгаш комсомолдуң политөөредилгелерге онзагай роль-дуг. Политчырыдыышкын системазында 14 муң комсомолчу-аныяктар марксизм-ленинизмниң теориязын өөренип турар. «Революстуг базыпны үргүлүп тур бис», «Мен — Совет Эвилелиниң хамаатызы мен» деп ленинчи кичээлдерни эртиргеп, ВЛКСМ-ниң Тес-Хем, Бий-Хем, Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик райкомнары ажылчын, аныяктарның политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгезин эки организастаан.

Партия комитеттериниң сагыш салыышкынының ачызында политөөредилге системазында дужулгалыг пропагандист кадрларны быжыглаан. Оларның 85,9 хуузу коммунистер. «СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин — амыдыралга» деп ленинчи зачёт уламчылап турар, ол ышкаш лекция пропагандазы, «Коммунистерден үлегер ап тур бис», «Улуг Октябрь — 60 харлаан» деп хөй-ниитичи политиктиг номчулгалар, айтырыг-харыы кежээлери, мурнакчылар-биле ужуражылгалар комсомол организацияларының ажылынын практиказында быжыы-биле киргеп.

Ынчалзажок ону организастаарының ёзулуг төптери Культура бажыннары, клубтары ВЛКСМ-ниң хөй-хөй комитеттери үлегер ап турар. Дыка хөй культура одаглары дыштаныр хүннерде ажылдавайн, ээн турулаар. Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик, Өөнүр районнарның культура-ажылы черлеринде ындыг фактылар бар.

СЭКП-ниң XXV съездизи аныяктарның мөзү-шынар кижизидилгезиниң талазы-биле ажылды улам экижидериниң чугулазын онзалап демдеглээн. Бо ажылды чогуур деңнелге чедир тургуспаанындан республиканың чамдык районнарында аныяктарның болгаш назы четпестериниң аразында хой-ниитиниң корум-чурумун үрээр, хоойлу-дүрүмүн хажыдар чорук ам-даа бар болуп артышаан. Комсомолдуң чамдык оперативтиг отрядтарының «КП» штабтарының, постуларының талазындан аныяктарның хоойлу-дүрүм хажыдар чоруун баш удур болдурбас дээш ажылга ролю ам-даа куду.

ВЛКСМ ТК-ның ялдыс эргелекчизи **Г. Н. Фекличев** конференцияга чүве чугаалаан, комсомол организацияларының кичээнгейин угландырза чогуур чугула айтырыгларга доктаагаан. Аныяктарның бүгү кезектериин совет улустуң чаагай чаңчылдарынга кижизидер дээш ажылче хаара тударын, шеряг албанынга аныяк оолдарны бүгү талалыг белеткээрин, спорт-массалыг ажылды идепкейжидип турган, мергежилдиг спортчуларны өстүреринің чугулазын ол күзээн.

Конференцияга СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары **Г. Ч. Ширшин** чүве чугаалаан, беш чылдың ийи чылдарында республиканың экономиказының кол адырларының чамдык түнелдерин анализтеп, моон соңгаарны сорулгаларга доктааган. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунуңу айтырыгларын шиитпирлээринге комсомолдуң ролюн бедидип, хамыктың мүрүнүнда хой ажылынга аныяктарның шефтээшкинин улам ыңай калбартыр, механизаторларның бүгү-ниити өөредилгезин күштелдирер, СБФ-лерин аныяктар-биле быжыглаарын, черлерге комсомолчу-аныяктар колдективтерин тургузар талазы-биле ажылдарны комсомол организациялары инициативалыг чорудар ужурлуг дээрзинче кичээнгейни ол угландырган.

Капитал тудугнуң айтырыынга тодарган доктаагаш, кол тудуг объектилериниң, ылаңгыя Чаа Шагаан-Арыгның тудугларынга онза идепкейлиг киржиринче Г. Ч. Ширшин комсомолчуларны болгаш аныяктарны кыйгырган. Оон ыңай ол республиканың улус ажыл-агыйын комплекстиг хөгжүдер талазы-биле улуг сорулгаларны чугаалаан. Чаа Конституцияның негелделеринге дүүштүр ажылдан, чурттаар, коммунистиг кижизидилгени күштелдирер, ажыл-агыйны эвес чоруктар-биле эптеш чок демиселди чорудуп, аныяктарны совет хоойлу-дүрүмүү, социалистиг ниити чурттаганың нормаларын хүндүлээр ыялдыр бедик организастыг чорукка, быжыг сагылга-чурумга кижизидер дээш ажылды комсомол организацияларының күштелдиреринің чугулазын ол демдеглээн.

Комсомолдуң XVIII область конференциязы доктаал хүлээп алган. СЭКП-ниң ленинчи Төп Комитеди долгандыр сырый каттышкан республиканың комсомолчулары, оолдар, кыстары партияның XXV съездизиниң шиитпирлерин, онгу беш чылдың планнарын күүседир дээш улам күжениишкиниг ажылдан, ВЛКСМ-ниң XVIII съездизин, Ленинчи комсомолдуң 60 чыл оюн төлептиг, үтүүр дээрзинге бүзүрелди мында илергейлээн.

В. МААДЫР,
«Шынның» тускай корр.

ЧУРУКТА: конференцияга пионерлерниң байыр чедирип турган үезин.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

Чаа ном

ТӨӨГҮ БОЛГАШ АМЫДЫРАЛ

Октябрь революциязы тыва улустуң амыдыралынга тоогулдет болган шинтпирлиг эргилдени кылган. Оон күүлүг салдары-биле, араттарның ортузунга марксчы-ленинчи идеяларның нептерээнинің түңнелинде, Россияның тиилээн пролетарлаының идепкейлиг дузаламчызының ачызында Тывага Улусчу революция тиилээн болгаш тускай догунаан күрүне — Тыва Арат Республика тургустунган. Хөгжүлденің капиталистиг оруун ооп эрткен, социализмче Тываның шилчиринге кол, шинтпирлиг фактор — большевиктер партиязының баштаткан Россияның ажылчын ацгызының дузаламчызы. Улусчу революцияның тиилээни болгаш улус-демократтыг тургузугунуң үндезилеттинин быжыкканы, Тываның Араттың революстуг намының тургустунганы, оон бүгү талалыг ажыл-чорудулгазы, Тываның ССРЭ-ниң составынга эки тура-биле киргени, акыдыма улустарның бүгү талалыг дузаламчызы, аңаа үндезин революстуг сорулгаларны боттандырып, ооң экономиказын болгаш культуразын хөгждүрүнге, карангы-бүдүүлүк чоруктан адырлып, чонуң эмдыралының чаагай чоруун бедидиринге төөгүлүг ужурдузалыг болган. Бо болгаш өске-даа айтырыглар дугайында тоогу эртемнериниң кандидады Г. Ч. Ширшиниң «Ленинниң айыткан оруу-биле» деп чаа номунда чугаалап турар.*

Автор бодунуң номунда ТАРН-ның идей-политиктиг ажыл-чорудулгазының үндезининиң, Тывага марксизм-ленинизмниң идеяларын, пролетаржы интернационализмниң, улустарның эп-найыралының идеяларын араттар ортузунга нептереткениниң, Совет Тываның экономиказында болгаш культуразында социалистиг чаартылгаларның дугайын тодаргай фактыларга даянып алгаш, ханызы-биле шинчилеп бижээн.

Тываның Араттың революстуг намының догуннан тывылганы күш-ажылчы араттарның төөгүлүг хөгжүлдезининиң болгаш оларның аңгы демиселинің сайзыраан өскениниң түңнели болган деп, номнуң автору шиннымы-биле демдеглээн. Ол демиселдиң өөскүн өскээн маркизм-ленинизмниң идеяларының Тывага нептерээни-биле дорт харылаалыг. ТАРН-ның социал баазазы араттар, а кол өзээ—хөлечиктер болгаш ядыылар турган. Ынчангаш араттарның эрге-ажыктары алызында барып ажылчын аңгының эрге-ажыктары-биле дүгжүп, а ол чорук ажылчын аңгының идеологиязын— марксизм-ленинизмни—күш-ажылчы араттарның шиңгээдин алырынга боттуг үндезин болган. ТАРН-ның VIII съездизи ооң идей-политиктиг үндезининериниң быжыгарынга чугула рольду ойнаан. Ук съезд ТАРН-ның марксизм-ленинизмниң туружунга быжыкканын бадыткаан. Ол үеде эгелээн ТАРН арат массаларының марксчы-ленинчи авангарды болу берген.

Г. Ч. Ширшин марксизм-ленинизмниң идеяларын нептередириңге парлаалганың, партийжи чырыдыышкынның ужур-дузаамның дугайында делегеренгейи-биле бижээн. Чүге дээрге күш-ажылчы араттарның боттарының аңгы талазы-биле үндезин эрге-ажыктарын хаңызы-биле угаап билип алыр чоруу—оларны чүгле революстуг идеяларга, ажылчын аңгының идеологиязынга хаара тулар болза, ынчан ол боттанып болур турган. Бо бүгүнү амыдыралга боттандырарынга идеологтуг ажыл, ооң иштинде парлалга, партийжи чырыдыышкын чугула ужурдузалыг болган.

Автор ТАРН-ның баштайгы программныг документилериңде интернационализмниң идеяларынны илереттингениңе, тыва улустуң совет улус-биле эп-найыралының быжыканының айтырыгларынче база оңза кичээнгейин угландырган. Ол чорук тыва улусту ленинизмниң идеяларынга кижизидип, совет улустарының улуг өг-бүлезиниңе эки тура-биле киреринге чедиргеи. Тыва улус кижилериниң төөгүлүг чаа иштилешээнің — совет улустуң чарылбае тудуш кезээ болу берген.

Номда Тываның эрткен төөгүзүн болгаш амгы амыдыралын сырый холбаалыг кылдыр хоргүскен. Совет эрге-чагырганың чылдарында Тываның экономиказы болгаш культуразы кедергей хөгжээн. Ол дугайында ук ажылда солун фактыларны, саннарны киргеи.

Г. Ч. Ширшиниң бо чаа ному номчукчуларга, эң ылаңгыя идеология ажылдакчыларынга болгаш Тываның төөгүзүн сонуургап чоруур кижилерге ажыктыг.

Б. МОНГУШ.

* Г. Ч. Ширшин. «Ленинниң айыткан оруу-биле». Тываның ном үндүрер чери. Кызыл 1977 ч.

«САЛЮТ-6»—«СОЮЗ-26» — «СОЮЗ-27»: шинчилелдер уламчылаан

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Космонавтылар Юрий Романенко, Георгий Гречко, Владимир Джанибеков болгаш Олег Макаров «Салют-6» — «Союз-26» — «Союз-27» космос комплекизиниң иштинде шинчилелдер болгаш дуржулгалар программазын күүседирин уламчылааннар.

Медицина дуржулгаларының программазын ёзугаар Владимир Джанибеков болгаш Олег Макаров ханның эде хуваатыларының онзагай түүлдериниң база түреттиң ажылының байдалының дугайында сантүүнерни алыр сорулга-биле хан эргилдезиниң системазының комплекетиг шинчилелин чорутканнар. Космонавтылардың дензи чок байдалга чаңчыгышкынының баштайгы хүннеринде хереглеп болур профилактиктиг аргаларны ажылдап кылырынга ол дуржулганың түңнелдери чугула ужур-дузалыг болур.

Космонавтылар Джанибеков болгаш Макаров Черже «Союз-26» кораблыге ээп келир деп мурнунда дыңнаткан болгай. Ээп келиринге белеткеним тура, космонавтылар «Союз-27» корабльде боттарының хууда олуттарын адырган, оларны «Союз-26» корабльдиң Черже дүжүрер аппарадынга эптеп тургузуп алганнар. «Союз-26» корабльдиң Черже бадырар аппарадынче космонавтылардың боттарының скафандрларын болгаш өске-даа хууда херекселлерин аппарган.

Орбита комплекизиниң үшкү хүнүнүң ажылы январь 13-те эртенгиниң 8 шакта эгелээн болгаш Москванын-биле 23 шакта доостур. Космонавтылар станцияның болгаш космос корабльдериниң иштинде системаларының база агрегаттарының техниктиг ажаалда талазы-биле докгаатынган ажылдарын күүсеткеннер. «Цитос» деп биологтуг дуржулга уламчылавышаан.

Эштер Романенко, Гречко, Джанибеков болгаш Макаров оларның кадыкшыл байдалы эки

Орбитаның эртем-шинчилел комплекизиниң ужудуушкуну уламчылавышаан.

„КЫЗЫЛ ТУДУГ“: чаа хүлээлгелер

— Улуг Октябрьның 60 чылын байырлап эрттиргениниз, ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алганыныз юбилейлиг чылда бистиң коллективтиң тудугжулары эвээш эвес чедишкиннерни чедип алган. Ылаңгыя эрткен чылын ажыглаалга киргеи хөй-хөй тудугларны кылчырынга бистиң тудуг эргелелиниң тудугжуларының кыргеи үлүг улуг—деп. «Кызыл тудуг» эргелелиниң начальниги П. И. Чербяков 1977 чылда коллективтиң кыгаан ажылдарының түңнелдериниң болгаш 1978 чылда соругаларының дугайында илеткелинге демдеглээн.

Эргелелдиң тудугжулары бүдүрүлге объектилерни ажыглалга киреринге эрткен чылын төлептиг үлүүн киргеи. Ылаңгыя республиканың хөгжүм-шин театрынын, Элегес-Аксында хана материалдары заводунун, эмпелге ажылдакчыларының иштинде чурттаалга бажыңының болгаш оон-даа өске объектилериниң тудуунга кызымак ажылдааннар, Ооң түңнелинде 56,5 мун рубльди оларга шаннал кылдыр тывысканн.

Эргелелге бот-орулга-чарылганын адакы хевириңге үш, 4 бүдүн бот-орулга-чарылгага В. Воронининиң, А. Пашковтуң бригадалары ажылдаан. Мурнакчы ажылдыг бригадаларның арга-дуржулгазын коллективтин тудугжуларының ортузунга нептереткениниң ачызында, тудугжу бүрүзү эрткен чылын, мурнуидагы чылдарга деңнээрге хөй ажылды кылган, ажылдан озалдаар, прогул кылыр чорук аваажээн.

Тудуг эргелелиниң коллективинде 95 кижи коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп атты чедип алыр дээш ажылдан турар. М. Шиповалейконың удурткан комплекстиг бригадага коммунистиг күш-ажылдың бригадазының бедик адын тывыскан, А. Пашковтуң бригадазы ол атты чедип алыр дээш туржуп турар.

Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугжузу М. Шиповалейконың удурткан бригадазы чыл планын Улуг Октябрьның юбилейинге чедир күүсединиңнин рапорттаан. С. Белоусовтуң В. Монгуштуң, Н. Велитодскийниң удурткан бригадалары ажыглалга киирер объектилерниң тудуунга эки ажылдаан.

Кайы-даа коллективте ыпкаш. «Кызыл тудуг» эргелелинде кызымаккай ажылдан, коллективтин хүндүткелин чаалап алганнар хөй. Ылаңгыя В. Сидоров, И. Ручкина, Д. Чүлдүм-оол, В. Томилин, В. Наволокин, П. Веретенников, В. Булгаков болгаш оон-даа өскелерни оларга хамаарыштырып болур.

Эргелелдиң ажылында чамдык чедишкиннер-биле чергелештир чедир кылдынмаан ажылдар, ажыглаттынмаан курлаырлар хөй дээрзин актив хуралынга санал берген: В. Варламов, П. Болханпов, М. Шиповалейко, Н. Сомова болгаш оон-даа өске эштер чугаалаан.

Эткен чылын керээлиг ажылдарының-даа, боттарының күжү-биле кылыр ажылдарының-даа планныг онаалдаларын «Кызыл тудуг» эргелелиниң коллективи күүсетээн. Тодаргайлаарга, планныг онаалдаларны ол-ла дараалаңкаа-биле 79,7 хуу, 77,4 хуу чедирген. 1976 чыл-биле деңнээрге, керээлиг ажылдар 859 мун рубльге (азы 13,8 хуу), а боттарының күжү-биле кылыр ажылдар 352 мун рубльге (азы 10,5 хуу) эвээш кылдынган. Чылдагаан чок ажыл шагы үскениниң 618 кижи-хүнү ажылдаттынмаан, тудуг материалдары-биле хандырылгада уургелиниңнинер бар. Хөй-хөй организацияларның, ылаңгыя 14 дугаар механизация эргелелиниң, «Северовостокэлектромонтажтың», «Востоксантехмонтажтың», № 3 тудугмонтаж эргелелиниң болгаш оон-даа өске коллективтерниң багай ажылы үстүнде четпестерни болдурган.

Кол ажылдарның бирээзи — чурттаалга бажыңнарын ажыглалга киирериниң планы күүсеттинмээн. Ажыглалга киирер кол объектилерге тудугжуларның күжүн чардыктырза-даа, 7, 10 дугаарлыг чурттаалга бажыңнарын эткен чылда ажыглалга киирип болурунуң бүгү аргаларын эргелелдиң коллективи ажылдап шыдаваан.

Күш-ажылдың сагылга-чуруму—коллективтиң чедишкининиң бир магадылалы. Социалистиг чарыштың негелделеринде айыттынган ол пунктулар четпес күүсеттингенин хуралга санал берген-нер шүүмчүлээн. Чыл дургузунда 57 кижи чылдагаан чокка ажыл шагы үскен. Тудугжуларның ажылдан үнер-кирер чоруу хөй, азы эткен чылын бо коллективтен 103 кижи ажылдан үнүп чоруткан. Техниканың айыыл чок чоруун сагывас чоруктар каш удаа болган.

Тудуг материалдары-биле хандырылгада четпестер хөй. Ооң түңнелинде бо эргелел эткен чылын 3484 мун кезек тууйбуну, 936 кубометр бетонну, 4846 дербелчин метр гипсолиттиг ханаларны, делгем панельдиг бажыңның 5000 кубометр элементилерин чедир албаан.

«Кызыл тудуг» эргелелиниң коллективи четпестерни хандыр анализтээн, шалыпчы күш-ажылдың чылында бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган. Ында мындыг пунктулар бар: «Керээлиг ажылдарның чыл планын декабрь 29-та, боттарының күжү-биле кылыр ажылдарының—декабрь 28-те күүсеткеш, пландан ажыр 15 мун рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылыр.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планда көрдүнгениниңден 0,1 хуу бедидер.

4, 5 дугаар микрорайонларда № 4, 12 чурттаалга бажыңнарын хуусаадан 5 хонук эрте ажыглалга киирер.

М. Шиповалейконың, Н. Велигодскийниң комплекетиг бригадаларын бот-орулга-чарыгаже шилчидер.

5 мун рубльдиң тудуг материалдарын камнап алыр.

Чылдагаан чокка ажыл шагы үзер чорукту болдурбас дугайында М. Шиповалейконың бригадазының эгелээшкинин бүгү бригадаларга нептередир.

Ажыглалга киирер объектилерни түгле «эки» демдек-биле хүлээдир.

Социалистиг чарышче 48 дугаар тудуг эргелелиниң коллективин кыйырар».

М. КАЛЧАН.

делегей бо хүннерде

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

ЧЕР АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ДУЗАЛАКЧЫЛАРЫ

СОФИЯ. БУР-нуң кодээ ажыл-агый ужар түүлү бо чылын 30 чыл болур. Ооң эгезин 1948 чылда Совет Эвилелиниңдеаңаа чеде берген ПО-2 деп үш самолёттар салган. Бөгүн чурттуң кодээ ажыл-агыйында совет маркалыг түс-түс самолёттар болгаш вертолеттар ажылдап турар апарган. Болгарияның кодээ ажыл-агый ужар түүл парыгында самолёттарның саны-биле түгле ССРЭ-де кодээ ужар түүлдүң адаанда болуп, Европада ийги черни эзлеп турар, а кылып турар ажылының хемчээлиниң талазы-биле— ол 5 миллион ажыг гектар черниң 30 ажыг хевирниң авиахимиктиг болбаазырадышкының кылып турар—делегейде бешки черни эзлеп турар.

ШЛАБЕНДОРФ—ЗЮДТУҢ ЧЕДИЙШКИННЕРИ

БЕРЛИН. ГДР-ниң энергетика одалга түүлүүн кол хевирин казын тывар эң-не «саныг» районнарының бирээзи болур Шлабендорф-Зюдта (Котбус округ) хүрең хөмүр-даштың разрезинин ажыл-ишчилери Чаа чылда бүзүүлдин-биле стартты эгелээннер. Январьның эгезинден эгелээш, ол разрез Люббенау болгаш Фечаунуң электростанцияларынга хүнүүн-не 46 муң тонна хөмүр-дашты берип турар. Бо чылын дагжылар хөмүр-даш тывыжын төлевилеттинген күчүзүнге чедирерин шиитпирлээннер. Ол түл дээрге, чыл бүрүде электростанциялар 18 миллион тонна хире одаар түүлду алыр апаары ол.

ЧОННУҢ КАДЫКШЫЛЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА САГЫШ САЛЫЫШКЫН

БУХАРЕСТ. Аңаа Румынияның Дээди санитар чөвүлелиниң пленумунуң хуралы болган. Аңаа бо чылын медицина албан черлериниң ажылының түңнелдерин болгаш кадык намгалалының 1981—1985 чылдарда хөгжүлдезининиң перспективаларын чугаалажыш көргеи.

Хуралдың киржикчилери профилактиктиг хемчеглериниң программаларынче, профессионалдыг болгаш халдавырлыг аарыглар-биле демиселдиң үр хуусаалыг планнарын ажылдап кылырынче, долгандыр турар бойдусту намгалаарынче улуг кичээнгейни салганнар.

Ажылчы чоннарының кадыкшылының дугайында сагыш салыышкын улусчу эргэ-чагырганың көл сорулгазы болу берген.

КУБАДА КООПЕРАЦИЯ ШИМЧЭЭШКИНИ

ГАВАНА. Тараачын ажыл-агыйларны калбаа-биле кооперастаарының үндезининге кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң улам-на сайзыраңгай хевирлеринге шилчилге Кубаның кодээ ажыл-агыйында чедишкинни-биле боттанып турар.

Амгы үеде чуртта кодээ ажыл-агыйның 140 хире бүдүрүлге кооперативтери санаттынып турар. Оларның 90-дан хөйүн эткен чылдың майда болган үүрмек чер ажылдакчыларының национал ассоциациязының 5-ки съездизиниң соонда тургускан.

(СЭТА).

ДЖ. НЬЕРЕРЕНИҢ ЧУГААЗЫ

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). Африканың мурнуу түүнүн айтырыынга хамаарыштыр Танзаниянын туружун таймылыр-лап, чурттуң президентизи Дж. Ньерере аңаа түве чугаалаан. Хостуг бүгү Африка-биле бир дөйей, Танзания расизмни болгаш колониализмни долузу-биле чок кылыр дээш, африкачы дарлаткан хөй кезекке эргелерни тыпсып бээри дээш доймсежин турар деп, ол онзалан демдеглээн. Намибияны хоойлуга удур эжелеп турарын соксадыры, Зимбабвеге ёзулуг хамаарышпас чорукту тыпсып бээри болза, бистиң эң чугула соругаларывыс болур деп, ол демдеглээн.

Намибияның болгаш Зимбабвенин демисежин турар улустарынга деткимчени күшелдирериниче Африка чурттарын Дж. Ньерере кыйырган. Оон-биле холбаштыр дүжүп берикчилер-биле болгаш чалча ажылдакчылар-биле Ситтиңг Солсбериде чорудун турар чугаалажыышкыннарын Родезия айтырынын ёзулуг таарыштыр шиитпирлээрин болдурбас сорулгалыг расисчилериниң эолчеглиг кажар аргазы кылдыр ол буруу шапкан. Хосталга дээш демиселчилерге социалистиг чурттарның дузаламчызын президент бедин-биле үнелеп көргеи. Ол күрүнелериниң талазындан доктаамал деткимче чокка Африкага хосталгалыг шимчээшкин ындыг улуг хемчээлди чедип албас ийик деп, ол онзалап демдеглээн.

Мурнуу Африка Республикага чепсекти садарын хоруг-даар дугайын КНО-нуң тургусканын апартеидке удур бүгү делегей ходелиишкининиң кампаниязының эгези кылдыр Дж. Ньерере үнелеп көргеи. Мурнуу Африка Республикабиле садыг болгаш экономиктиг харылзааларын кызыра берген Канаданың үлегерин Барымын чүктүң өске чурттары эдерер дээрзинге идегелди ол илереткеи.

АМГЫ ҮЕНИҢ ХӨЛЕЗИЛЕНИКЧИЛЕРИ

Родезияның сөөк-язы ылгакчыларының кол шаажылакчы күжү—империалистиг күрүнелериниң дорт киржилгези-биле тургускан дөштыкының хөлезиленикчилери боон турары бүгү делегейге билдингир.

Олар делегейниң дыка хөй черлериниң кандыг-даа кем-буруу чок чүс-чүс кижилериниң аңы-тынынга четкеннер. АКШ-тан, ГФР-ден, Англиядан, Франциядан болгаш «хостуг» делегей дээр өске-даа чурттардан он-он профессионал өлүрүкчүлер Африканың долу эргелер болгаш хамаарышпас чорук дээш шиниг демиселди чорудун турар улустарынга удур хөй саныг кемниг үүлгедиишкиннерни улуг өртек-хөлези дээш кылыры-биле Солеберите кээп турарлар.

ЧУРУКТАРДА: сөөк-язы ылгакчыларының өлүрүп шаажылаан кижилери.

Мурнуу Африкаже баар эки турачыларны чыып, хөлезилээр талазы-биле Лондонда бюронуң директору Лраун дээрзи (ортузунда чурукта).

Родези шаажылакчылар эолчеглиг ханныг үүлгедиишкиннер кылырынга белеп.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

ПКП-ниң туружу

ПАРИЖ. (СЭТА). Лиссабондан кээп турар медээлер ёзугаар алырга, Португалияның президентизи Рамалью Эанеш Португалияның Коммунистиг партиязының Чиңгине секретары Алваро Куньялды хүлээп алган.

Ол ужуражыышкының соонда журналистерниң айтырыгларынга харылап турган, ай ажыг үениң дуруузунда үргүлчүлеп турар чазак кризиин ажыр эртеринге тодаргай деңшилгениң болганын А. Куньял айыткан. Ооң-биле кады социалистиг партия биле барын үзелдиг социал-демократтыг партиниң аразында дугуржулганың үндезининге чазакты тургузарынга коммунистер удурланын турар деп, ол база катап медеглээн. Амгы үениң байдалдарында социалистиг партияның болгаш социал-демократтыг партияның коалициялыг чазаа, политика талазы-биле реаксылыг чазак болур деп санап турар бис деп, А. Куньял чугаалаан. Ындыг чазак чурттуң мурнунда турун турар айтырыгларны шиитпирлеп шыдавас болгаш түгле оларны парыыдадыр.

Чурттуң демократтыг күштери социалистер биле коммунистерниң аразында дугуржулганы чедип алырынга сонуургалдыг деп, ПКП-ниң Чиңгине секретары онзалап демдеглээн.

Республиканың Хуралынга (парламентизинге) эң хөй кезиин чедип ап шыдаваан, М. Соарешке баштаткан социалистерниң чазааның эрткен чылдың декабрь 8-те халашканының түңнелинде Португалияга чазак кризиин тургустунган. Чаа чазакты тургузарын сопартиянның баштыны М. Соарешке база катап дааскан. Ол ам чурттуң янзы-бүрү партиялары-биле сүнележиишкиннерни чоруда берген.

ДЮССЕЛЬДОРФКА УЖУРАЖЫЫШКЫН

БОНН. (СЭТА). Герман Коммунистиг партиязының ГКП-ниң даргазы Г. Миске удурткан делегациязы Барын Берлиниң Социалистиг чаңгыс аай партиязының ол партияның даргазы Г. Дапелиуска баштаткан делегациязы-биле ужуражыышкыны Дюссельдорфка болган. Чугаалажыышкынарның доозулганының соонда парлаан дыңнадыгда ажылчы чоннарының социал болгаш демократтыг эргелери дээш демиселдиң база тайбыны быжыглаарынче, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынче угланган күжениишкиннериниң сырый холбаалыг боон турарын ийи делегацияның демдеглээнин айыткан. ГФР биле Совет Эвилелиниң аразынга, ГДР биле Европаның өске-даа социалистиг чурттарының аразынга чардынган керээлериниң, а ол ышкаш Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүдел хуралдың түңнел шиитпириниң улуг ужур-дузалыын чугаалажыышкыннар үезинде демдеглээн. Барын Берлиниң талазы-биле дорт талалыг дугуржулга Барын Берлиниң политиктиг бүрүн эргелерин шыгыы дугуржулгалыг чорукка быжыглаан болгаш Европага чавырлыышкынга идиглиг боон. Барын Берлиниң Чөөн болгаш Барын чүктер-биле чогумчалыг харылзааларны тударынга таарымчалыг түүлду берген деп дыңнадыгда чугаалап турар.

Дорт талалыг дугуржулганы болгаш Барын Берлин ГФР-ниң чарылбас кезээ эвес болгаш моон соңгаар опу ол башкарбас дээр дугайында ооц кол негелдезин шыгыы сагыырын ийи партия негээн. Политиктиг чавырлыышкынны шериг чавырлыышкыны-биле быжыглаары дээш, шериг чарыгдалдарын кылырары дээш, массалыг узугаашкынның, ооң иштинде нейтронныг чепсектериниң чаа хевирлерин бүдүрериңе удур чайгылыш чок демиселжир шиитпирлиин ийи партия бадыткаан.

Барын Берлиниң СЧП-зи болгаш ГКП-даа Европаның коммунистиг болгаш ажылчын партияларынын Берлинге болган конференциязының тайбыны, айыыл чок чорукту, кады ажылдажылганы болгаш социал деңшилгени хандырарынче угланган шиитпирлерин ёзугаар хөделип турарын дыңнадыгда демдеглээн. Делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң чаңгыс эвин улам быжыглаарынга пролетаржы интернационализмниң ёзузу-биле үлүүн киреринге белеин ол партиялар бадыткан турар.

Барын Берлиниң Социалистиң чаңгыс аай партиязы болгаш Герман Коммунистиг партия палестин улустун, Чилиниң болгаш Мурнуу Африканың улустарының демиселиби-биле болгаш антиимпериалистиг бүгү күштериин хөделиишкиннери-биле эп-сеткил каттыштырып турарының дугайын медеглээн.

Ажылдаар, өөренир болгаш профессионалдыг өөредилге эргелерин чедип алыр дээш, капиталистиг экономиканың кризиниң уржуктарын ажылчы чоннарын кыраанче чуулу каар дээр кандыг-даа оралдажыышкыннарга удур демиселжириниң чугулазын дыңнадыгда демдеглээн.

ЕГИПЕТ УЛУСТУҢ АЛДАРЛЫГ ОГЛУ

КАИР. (СЭТА). Январь 15-те Египеттиң шылгарангай оглу Гамаль Абдель Насериң төрүттүнгеи хүнүнден бээр 60 чыл болур. Национал хамаарышпас чорук дээш, империалистиг болгаш колониалдыг дарлалга удур улустарының маадырлыг демиселиниң чыл демдеглелинде ооң ады онза черни эзлээн. «Улуг патриот, дарлалга болгаш агрессияга удур, хосталга, хамаарышпас чорук болгаш социал деңшилге дээш чалбыыштыг демиселчи, араб делегейниң эң-не атаалдарлыг удургукчуларының бирээзи» деп, президент Насерни СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев ынчаар тодараткан.

Насериң амыдырал-чурттаалгазы, ажыл-чорудулгазы-биле Египеттиң төөгүзүнде эң чугула үе—1952 чылдың июль 23-те антиимпериалистиг, антифеодалдыг революцияның түңнелинде тургустунган ёзулуг хамаарышпас күрүнелиг тургустунганы болгаш хөгжүлдезин чарылбас холбашкан. Революция болганының үезинден бээр египет улус политиктиг болгаш экономиктиг долу хамаарышпас чорук, империалистиг үр тергиделдиң аар артыышкынарын чок кылыры, чуртка социал-экономиктиг, деңшилгелиг чаартылгаларны чорудары дээш шиитпирлиг демиселдиң оруунче кирген.

Египетке дөштыкы капиталдың тергиделин чок кылыр, улетпүрү болгаш садыгны национализастаар талазы-биле калбак хемчеглер боттанган, аграр реформазы чоруттунган. Империалистиг болуктериин аныяк республиканы шериг блоктарынга киирер болгаш аңаа үптекчи дугуржулгаларны албадаар дээн оралдажыышкынарын хүлээп албаан. Күрүнө секторун тургускан болгаш ооң үндезининге чуртту план ёзугаар индустриализациязын эгелээн.

Египет президентиниң дөштыкы политиказының антиимпериалистиг, антиколониалдыг угланыышкыны, национал-хосталгалыг шимчээшкиннерни деткээн бүгү диптерге түгле Насерге ат-алдарны база хүндүткелди берген эвес, харын Египеттиң делегейде ат-сураан көдүргеи.

Национал хамаарышпас чорукту быжыглаарының болгаш чаа амыдыралды тургузарының оруунга Египеттиң чедишкиннит шимчээшкининиң эң чугула магадылалдарының бирээзи болза Совет Эвилелиби-биле болгаш социалистиг өскедаа чурттар-биле найыралды база кады ажылдажылганы бүгү талалыг хөгжүдери болур дээрзин Насер билип чораан. Ооң ындыг политиктиг угланыышкынының шиниыыл амыдырал долузу-биле бадыткаан.

1970 чылдың сентябрь 28-те мөчээн Египеттиң улуг патриоту, бистиң чуртувустун онүү Гамаль Абдель Насериң совет кижилер хүндүткен чоруур болгаш утпас.

ЧЕЧЕН ЧОГААЛ, УРАН ЧҮҮЛ

Ю. КЮНЗЕГЕШ.

КАРАНЫҢ ХАЯЗЫ

«Каргыс төрөэ хөцүү калган,
Каржы ашаан хозуп каапкан
Кара моортан халый берген,
Хаязы бо туру ийин»...деп,
Торгалыгта ааладап келген,
Эрткен-дүшкеп чорумалга
Элээн бедик туруг айтып,
Домактаныр кижи-ле хей.
Меге, шыпын истевес мен.
Меня кым-даа чемелевес.
Кара-биле чаныда-ла
Чүраэм тудуш болу бергеп.
Хаядап кыс халыза-даа,
Чүс чыл өттүр дириг арткан:
Салыс багын оюнар деп
Салгалдарга чагып чоруур.
Хам-оол ашак дагаан дыдып,
Седип сугнуң ойнаар шыгын
Хадып, чаъстап эрткен чылдар
Сеткилдерден балавас деп,
Тоолчаан хая бараныпчо
Топтап көрүп, сеткил дойлуп,
Талантылыг човум сеңээ
Даянынкан бодап тур мен.

«Шынның» конкурузунга киржиринче чалап тур бис

КОНКУРСТУҢ НЕГЕЛДЕЛЕРИ

Совет кижилер онгу беш чылдың ийиги чылын чедишкиниг дооскаш, ам шалыпчы күш-ажылдың үшкү чылынче улам-на күженнишкиниг, улам-на соруктуг ажылдан киряпкен. Бо чылын Совет Армиянын болгаш Шерит-Далай Флодунун база Лениниҥ комсомолдун 60 чыл болур оюн совет улус демдеглээр.

Бо күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүг үеде «Шынның» чаңчыл болган конкурузун чарлап тур. Конкурстуң девизи: «Шалыпчы күш-ажылдың чылы». Эд эки очерк, рассказ, чугула айтырыг көдүрген үүлдер, медээлер база эң эки фото болгаш чураан чуруктар дээш чарлаан бо конкурс 1978 чылдың январьдан декабрь 20-ге чедир уламчылаар.

СЭКП-ниҥ төөгүүг XXV съездизиниҥ шиитпирлерин, онгу беш чылдың шалыпчы үшкү чылының планныг онаалдаларын амыдыралга боттандырар дээш демисежин турар совет кижилериниҥ эрес-шудургу, чогаадыкчы күш-ажылын, амыдыралдың совет өөур-хевирин. Коммунистиг партияның ленинча национал политиказының ачызында тыва черде боттанып турар чаартылгаларны, ол дээш төлептиг үлүг-хуузун киргген хоочунларны, социалистиг чарыштың мурнакчыларын, улустарның акы-дүшма найыралын, совет патриотизмин уран-чечен, ханы идейлиг деңнелге көргүзери—конкурстуң кол сорулгазы.

Фото болгаш чураан чуруктарга кижилерниҥ күш-ажылын, оларның амыдыралга, бойдустуң каас-чараш чурумалдарын солун этюдтарга эң эки композициялыг, идейлиг утказы ханы, бедик шынарлыг кылдыр чуруп өскүзер. Чуруктарны тыртыргаш, кылаг (глянцевая) саазынга копчуг тода көстүр кылдыр парлаан (плёнказы-биле) чорудар.

Конкурска каяа-даа парлаттынмаан чогаалдарны хүлээп алыр. Оны «Конкурска» деп айтыр.

Конкурска дараазында шаңналдарны доктаатка:

I. ЭҢ ЭКИ ОЧЕРК, РАССКАЗ БОЛГАШ ЧУГУЛА АЙТЫРЫГ КӨДҮРГЕН ҮҮЛДЕР, МЕДЭЭЛЕР ДЭЭШ:

Бирги шаңнал (чангыс) 50 рубль.

Ийиги шаңнал (ийи) 35 рубль.

Үшкү шаңнал (ийи) 25 рубль.

II. ЭҢ ЭКИ ФОТО БОЛГАШ ЧУРААН ЧУРУКТАР ДЭЭШ:

Бирги шаңнал (чангыс) 25 рубль.

Ийиги шаңнал (ийи) 20 рубль.

Үшкү шаңнал (ийи) 15 рубль.

Конкурстуң материалдарын дараазында адресче чорудар:

Кызыл хоорай, индекс 667000. Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3, «Шын» солунуң редакциязынга. («Шынның» конкурузунга).

«Шынның» конкурузунга идепкейлиг киржип, чогаадыкчы чедишкиннерлиг бөлүрүп редакция номчукчуларга күзеп тур.

ҮҮЖЕ

— Хаа, оолдар, хөктүг чүве көрдүм—деп, Чыртак-оол хөөрөп үнүп келди.—Бо кускунуңар үүже шыгыкаар чүве-дир моонар.

— Кай, ону ам-даа билбес сен бе?—деп, Машпак-оол шаалдалады.

— Чо-ок!

Черле ынчаш чер кырында үүже белеткевес ак, куш бар бе? Бо айтырыгга тускай эртемнер-ле долу харыы берип болур боор. Мен дугайы дииш, көөрген, хөөрүк тоорук хөөп алыр деп билир мен. Оон ангыда, бөрү тудуп чиген аңының эъдин хырнын угбаже чип-чип, чамдыызын кузуп-кузуп, чажырып каар, а кускун оон сартынын чип-чип, база-ла, бөрү дег, чиген эъдинің чамдының дедир огуп-огуп, черге хөөн каар деп билир мен. Ол дээрге оларның үүжеин кылдыр сапаттынар апаар ыйнаан. Ол дугайын солуп, сеткүүлден, ыңаңгыа «Охота и охотничье хозяйство» деп шүүлдүүлге барык чылдың бижипир чүве, помчун пат болган мен. Телевизорга-даа көргүүн турганаан. Олар чокта-даа, ачылар ол дугайын эки билир, Чыртак-оол-даа ону билир. Ынчалза-даа эльдепсиндим:

— Таанда канчаш ону билбес апаардың?

— Харын чок ийин. Кускун биле бөрү чиген чеминиң чамдының черге кузуп каар дээрзин билир мен, а бүдүнге хөөп аар деп билбес мен, ам көрдүм.

— Чүү хөөп ап-тыр?

— Дииш эъдп-ле-дир, хөрөэ. Белиг чиикеп. Дүү өзеп бардыр ийин, Ондум бетп аан. Оон ажып келгеп, ийге диндер совш, таакпылап олур мен. Бир кускун мени дескинип тур, булугуруп кызыл эт чандыр көөр эвес, мени-ле сартыктаар деп турар-дыр ийин бо деп, бодап олурдум. Капчапташ көөрүмге, чанымда курган калган аът өдээ чыдыр. Оон ортузунда бичин чүве кызын чыдыр, эргек баскы хире. Кайган. Албан-биле барын көрдүм: дииш хөрөэ-дир-ле. Меня дескинип турган кускун-на сукпан ону, изи-даа кускун изи чорду.

— Оон капчалдың?

— Канчаш канчаар мен, дедир хөме теп-ле кагдым.

— Шыы-дыр. Бойдус камгалалы дег чүве ол-дур. эр-хей болган-дыр сен—деп, Машпак-оол шоодар сагыштыг болду.

Ол хүнөрде чүгле айланаасканнар эвес, Чыртак-оолдуң майгынынга дүнеиш кээп, дыдырады майгын дырбап, хаалыг турар күске эвес, харын кускуннар база бистп сартыктап, азырап турган чүвелер. Бир шыҥ иштинге ас изи база көзүлгеп. Ол база кайда эът бар-дыр, дораан тып аар чүве болтай. Бир эртен даң карангызында, үүү ыт өттүүнүп, бистп эөргеп. Ол база-ла чоогланкан чадавас.

Ында, мында — арга-арыг, ой-чикте октагылашкан диңи эъди-ле хөй. Бир черге чеда, сестп-даа сонш каар-ла болгай. Кускуннар ону дойлап, амырап турар чүвелер. Хевирин бодаарга, кижини бүдүү карактап турар хевирлиг, диңи сойган черни эндевес. Бир дыңнаарынга, демги черинде алгырышкан, сывырташкан, чогушкан, медээкөк-ла даашшимээн үндүрген турар. Демги диңи хөрөэн оларның бирээзи-ле шыгжап алды ынчаан.

Мен ол хүн база солуп чүве көрген кижи мен. Көк-хокшеш бар ийин, сүүр хаалыг, ишек довуу дег бичин кушкаш аан. Оон чок-ла чери чок, кала-даа —хем-даа иштинге, тайгагаа-даа баарынга бо-ла көстүп кээр. Кижиден база деспес. Мен ону үүже белеткен алыр боор деп, кажан-даа бодавайн чораан мен. Ам-на көрдүм. Кырлаң кыры черге олуруп алгаш, ынды, бетинде каттарны дуравнан олур мен. «Сыыйт, сыыйт!»—диде-ле чанымда дытка көк-хокшеш хонункаш, өрү-даа баштанып алгаш, кудуда-даа баштанып алгаш, шылыргайдыр сопстап турза-турза, човурээ чарыыдан бир-ле чүве ушкун эккелди. Та чүү? Курт-ла турган боор. Оон ушкаш, демги дыттың кожазында курган калган шеттең човурээзинче демги олчазын супкаш, артында кагып, дыгып, өдин каар дивес силер бе. Үүнелээрн ол ыйнаан. Чаңгыс чүвени аайын тыпнаан-дыр мен. Бир-тээ чивес болганда, ында кем бар-дыр деп билип апканда, ону шимчетпезе. Албан-биле ужулгаш, өске черге шыгжап чыдарының ужуру чүү деп?

Ол дугайын өөрүмге хөөреп бердим.

Бирээзи ора:

— Чамдык кижилер турар боор, үүгле хүнүп бодавр, даарта деп чүве бодаавс. Ол кушкаш олардан артык угаанныг-дыр — деп кагды.

Бирээзи ора:

—Тайганың ан, кужунуп амыдыралын эки хайгаараар болза, оон-даа солуп чүвелерни көрүп болур—диди.

ЧЫЛЫГ КУЖУ

Аңнаан кижиге ис хөлчок дузалыг, чайын, кыжын — черле чылдың дөрт эълчээнде бир дөмей. Чаа ис черле илдеп. Ону көрүп каапы, ында мындыг ан бар-дыр, мынаар барган-дыр деп дораан-па билип каар, үүгле билип каар эвес, харын хей-аъды көдүрүп келир. А бир эвес адыг изи көрүп каанда болаа дедир-даа болгулаар, арын-баш адыш кыынып, эът-кеш чымыңайны бөөр, ынчангаш дүрген-не дезиптерин сакты бөөр. Ачыларның хөй кезин мактаныр, ынчалза-даа сеткилге ачыг, оон изи безин кижини кичээнирииче албадаптар боор чүве.

Кыштың онзагай демдээ хар-ла болгай. Оон кырынга баскан иске таваржы бергенинде, ан, куш—чүү-даа болза, ак саазында чуруп каан ышкаш, боду хевээр көстүп кээр, өн-чүзүнү безин караанга көстүп кээр. Диңчиге хар база-ла эргежок чугула.

Бистиң күзеливис — хар. Оода чаңгыс-даа илиг хар болза ажырбас. Оюн-баштак-биле мүнүүстүн-даа, шайыыстындаа үстүн чашкыладывыс. Даарта кандыг аъаар болуруп, дээр бүргээр бе дээш, кодан чарны-даа салдывыс, ынчалзадаа оон чүү-даа билип аз шыдавадывыс. Бисте чарычы кижи чок болтан, хей-ле хөк бодап, каттыржып-каттыржып, куу соөгүүсүү көсче кирп октапкан бис. Ол-даа болза чер кижизиге — чугаа-соот узун даңны чылзырынга ажыктыг.

А дээрже көөрүнге, кылаң аяс, сылдыстар караа чидитчидиг. Хар чаар дээриниҥ кинды-даа барымдаазы чок.

Дартазында хөлчок аяс хүн болган, борт, фуфайка чок-даа болза ажырбас.

Кежээлерде черле эртежик кээп турар деп дугуракуп алган бис, чүге дээрге дүн эрттиреринте бөлеткеиир: ыяш чыыр, сыралар ужуруп, доорап, дажыглаар. Даңны атсы ужударынга чиңге будуктар дуза катпас, дораан хүг дээр, чашдаганы база копчуг.

Ол хүн олчавыс дүүштүге четпээн. Мен блокнодумга демдеглеп эгелээн мен: бирээвистиң чеда, бирээвистиң сес, бирээвистиң беш-ле борбак. Чыртак-оол-биле мен хоомайзынып, өскээр көжүп, хөй диниг чер диледе эки эвесне дижи бергеп бис. Машпак-оол дыннап туруп-туруп, кончупту:

— Калчаарашпанар силер! Өкпелеп де. Ынчап болбас боор. Харам-дыр дээш катындап чөгенме, кадыр-дыр дээш тандыктан чөгенме деп чугаа бар. Оон хөй боор бе. Бештеп турар диниг черни каап болбас деп ачылар чугаалажыр чүве. Оон башка, сотка дүжер. Моон чоруп болбас, амдаа көөр. Чүгле бо хар чок, соок чок—чылыг шаптыктан тур ышкаш.

Шыпап-ла харлыгда, соокта ан өлүртүнгүр боор чүве болдур ийин але.

— Хаа, ой оолдар, ойт! Хөлчок чараш кушкаштар көрдүм —деп, Чыртак-оол алгырып үнүп келгеш, от кезээ алгаш, папиросун кыпсы берди.

— Кызыл өөктиг куштардыр бе?—деп, мен чугааны хөөктүрүүм.

— Ийе, ийе. Кызыл өөктиг, кара-көк чалгыннарлыг, бо хоптак айлан-саасканнардан элээн бичиг, бора-хөкпештерден элээн улуг кушкаштар. Хаа, дына-ла чараш-тырам. Оларны аңактар шаанда биҥ чорумда, бир-ле дугаар дириҥээн күзүмде ышкаш-тыр, чылыг кужу деп чугаалажып олурганын дыннаан кижи мен. Шын-даа чүве эвесне моонар. Ам сактырымга, ынчан чер кара хевээр турган, харын-даа кара кыш болган боор—деп, киживис шыныдарын ыыытты.

Мен оларны дүүш үеинде көрген кижи мен. Эжим та оларга таварышкан, та өскелерни көрген. Хөй-даа эвес, алды кушкаш болчук. Чараштарын магадап турдум, оларның өк-чүзүнүп Чыртак-оолдуң чураапы шын. Чаныма дыттарга чемнен-чемнен, мыжыраашкан соокда, ужуп чоруй баржыктар.

Тайганың ному деп чүве болгаш болгай. Ону ашкан тудум, тайгага келген санында. Оон чурттакчыларын улам таныш бар чыдар сеп. Моон мурнунда ындыг кушкаштарны көрүп-ле чораан мен, чүгле чайын аан, а кыжын черле дуннаан ышкаш-тыр мен. Оларны чылыг кужу дээр деп дыннап чорбаан мен, ам дыннадым. Моон сөңгаар оларны көрүзүмге «чылыг куштары, экин!» деп чоруйин адыр.

С. СҮРҮН-ООЛ.

ТАЙГА

Дазган баткан
Дамырактың ужун доза,
Таварлашкан
Даштан шураан кылаң сугдар

Көвүн үрүп,
Хөглүг соодун дүн-дүн дивейн,

Кашпал иштп
Хайым кылдыр хөөреп чыдар.

Аткан даңның
Алдын чырын хектер утпкып,

Аялгалап,
Арга-эзим куюмнадыр.
Сырын ойнаан
Шыпшың кежээ сыгыргелар
Орайга дээр
Ооженгал чок ужун салчыр.
Огурган ан,
Ойнаан куштар шимээнинден

Чыңгир ногаан,
Шимээн далай — делгем тайга —

Уран бойдус
Ужун тоолук ыдып чыдар.
Уруг боттуң
Уян чуруг аңаа таалаар.
Тайга база
Тайбың чурттаан кижилер дег:

Дары читтиг
Дваштарга күзели чок.
«Халап, өрттер
Кажанда-даа болбазын!» — деп,

Хостуг ырын
Коолдыр ырдап чыдар.

Вл. СЕРЕН-ООЛ.

РСФСР-ниҥ күрүнеиҥ М. Е. Пятницкий аттыг орус улустуң херу—бистиҥ чуртта орус улустуң ырларынын болгаш танцыларының чыыкчызы, надагалакчызы болгаш эң-не алдаржаан күүседикчизи бооп турар.

Совет радиодамчыдылгазының ажылдап эгелээн баштайгы хүннериниҥ бөөр орус улустуң хорунуң күүселдеерин бүгү делегейде миллион-миллион кижилер дыңнап келген. Орус ырларның эң дээре үүлдерин—оларның хостуг, делгем, сагыш-сеткилдиг хаңызындан аялгаларын оон коллективи өскерлиш чок күүседип турар. Чаа амыдыраал, совет кижилер дугайында, колхозчу амыдыралдың, бистиҥ Төрөэн чурттуң камгалакчыларының дугайында чаа-чаа ырларны тургускан.

ЧУРУКТА: Пятницкий аттыг хорнуң орус улустуң «Тройка» деп ырызын күүседип турары.

В. ЗАМАРАЕВТИҢ фотозу. (СЭТА-ныҥ фотохрониказы).

СЭТА-ныҥ эртем тайылбыры

КОСМОСТА ӨРТЭЭЛ

Космонавтиканың төөгүзүнде үр хуусаалыг орбита станциязын ийи тудуштурулга кезектиг кылдыр бирле дугаарында дерээн. Черни долгандыр орбитада аная эвес комплекс—«Салют-6»—«Союз-26»—«Союз-27» тургустунган. Оон иштинде Ю. Романенко, Г. Гречко, В. Джанибеков болгаш О. Макаров—дөрт космонавтылыг экипаж ажылдап турар.

ССРЭ-ниҥ ужудукчу-космонавтылары—ужар чүүлдүн генерал-майору Г. ТИТОВ болгаш техниктиг эртемнериҥ канделады В. КУБАСОВ олар СЭТА-ныҥ корреспондентизиҥе ол болуузукунну тайылбырлааш, мынча дээн:

Г. ТИТОВ—Космостуң үш аппараттарындан — «Салют» деп үр хуусаалыг орбита станциязындан болгаш космостуң «Союз» деп ийи транспорт корабльдериҥден тургустунган чангыс аай эртем-шинчилел комплекзиниҥ бүгү талалыг таарымчалыг аргаларын бөгүн баш улур догаап чугаалаары берге. Ынчаарга эрткен үеже аглап көөр болза, тудуштурулга кылырының дугаймда бодал башкарылгалыг ужудуушкуннарны эгелеп турган үеэзинде-ле төрүттүнген-дир.

Бомбүрзектин кедезинге «Востоктар» көстүп келири билек, совет эртем космоска кижи чурттап болгаш ажылдап болур деп кайгамчык ужур-утказыг ажыдыышкынны кылганда-ла академик С. П. Королёв: «Космонавтиканың хүн айтырымында космос корабльдериниҥ ужудуушкунунга тутчулгазының дугайы тургустунган» деп медегленгеп. Бөгүнгү улуг чедишкинче совет эртемнериҥ, конструкторларының болгаш космонавтларының келген оруун шуптузун борта сайгарып турбайн, ол орук бөдүүн-даа, белеп-даа эвес болган деп кысказы-биле чугаалаайн. Оон эгезин 1962 чылда А. Николаев биле П. Поповичниҥ «Восток-3», «Восток-4» корабльдерге бөлүк ужудуушкунунуҥ үеэзинде салдынын эгелээн деп болур. Ынчан космонавтылар бот-боттарынга көзүлчүп, радиохарылзаага «тутчулгапы» кылган.

В. КУБАСОВ—Бо айтырыгны шиитпирлериҥе «Космос» хевириниҥ ийи спутниган автономнуг байдалга тудуштурганы болур. Оон соонда оон техниказын, аргазын «Союзтарга» шикгэткени. Оон бир тулган чедишкини—1969 чылдың январьда Черни долгандыр орбитага «Союз-4»—«Союз-5» комплексти тургусканы-дыр. Ол дээрге эртемденнериҥ, конструкторларының болгаш космонавтылар В. Шаталовтуң, Б. Волыновтуң, А. Елисеевтиҥ, Е. Хруновтуң тургусканы Черден дашкаар орбитаның шенелде лабораториязының баштайгы хевири-дир. 1971 чылдың апрельде космосче баштайгы үр хуусаалыг «Салют» эртем станциязы төөдүүлген. Ужудуушкун байдалынга тутчулга тургузуун хынаан соонда, аная Г. Добровольский, В. Волков, П. Пацаев олар барын кирген. Ол экипажтың хөй хонуктарда аңаа ажылы үндезин эртем-шинчилелдериниҥ болгаш улус ажыл-агыйының эрге-ажылына космосту шинчилээринге база шаңгээлиринге бир чаа чугула орукту эгези болган.

Г. ТИТОВ—Ам бо январь 11-де бис орбитаны башкарылгалыг үр хуусаалыг лабораторияларының сайыргайжаагын илередип турар шенелдениҥ хереченлери болдуус. «Союз»—«Салют» деп комплекске база бир корабль немей тудушту. Станциялар дээрге амыы үеде совет космос программазының кол утланыышкыны болган-дыр. Ону алды чыл дургузуунда алды станцияны ужудуушкуну бе-хевириниҥ ийи спутниган автономнуг байдалга тудуштурганы болур. Оон соонда оон техниказын, аргазын «Союзтарга» шикгэткени. Оон бир тулган чедишкини—1969 чылдың январьда Черни долгандыр орбитага «Союз-4»—«Союз-5» комплексти тургусканы-дыр. Ол дээрге эртемденнериҥ, конструкторларының болгаш космонавтылар В. Шаталовтуң, Б. Волыновтуң, А. Елисеевтиҥ, Е. Хруновтуң тургусканы Черден дашкаар орбитаның шенелде лабораториязының баштайгы хевири-дир. 1971 чылдың апрельде космосче баштайгы үр хуусаалыг «Салют» эртем станциязы төөдүүлген. Ужудуушкун байдалынга тутчулга тургузуун хынаан соонда, аная Г. Добровольский, В. Волков, П. Пацаев олар барын кирген. Ол экипажтың хөй хонуктарда аңаа ажылы үндезин эртем-шинчилелдериниҥ болгаш улус ажыл-агыйының эрге-ажылына космосту шинчилээринге база шаңгээлиринге бир чаа чугула орукту эгези болган.

Г. ТИТОВ—Ам бо январь 11-де бис орбитаны башкарылгалыг үр хуусаалыг лабораторияларының сайыргайжаагын илередип турар шенелдениҥ хереченлери болдуус. «Союз»—«Салют» деп комплекске база бир корабль немей тудушту. Станциялар дээрге амыы үеде совет космос программазының кол утланыышкыны болган-дыр. Ону алды чыл дургузуунда алды станцияны ужудуушкуну бе-зин хереченлеп турар. Космоста ам дөрт кижини кады саныарга, оларга шупту он алды кижи ажылдаан.

— Ынчаарга, орбита станциязынга тудуштурулганы ийиги тургузуун кылганы кандыг ажыктыгы?

В. КУБАСОВ—Космос «базазы» ийи экиктиг апаргаш. Бир «экиктэ» дамчыштыр, экипажтың Черге аян кэрим маныавайн, дериг-хереклелдерни чедирип, эртем хереклелдериниҥ чыылдазын чаартып база шенелдеге турган дириг амытаннарны, балыктарны, чуштерни, технологтуг шинчилелдериниҥ «кылыгларын» Черже эгидип болур. Оон ангыда, станцияның ужудуушкун шиглээшкиниҥ шимчединчилериҥе немелде пывар түүлду чедирерни-даа шиитпирлеп турар. Бодап көөрүмге, моон сонгаар тус-тус шинчилелдерниҥ, шенелделериниҥ аайы-биле ангы-ангы адырларын эртемделериниҥ «Салют-че» кыска хуусаалыг «сургакчылааш» кээрк бүде-даа берге дег.

Г. ТИТОВ.—Херектин база бир чугула талазы болза экипаж солчулгазы болгай. Мурнундагы «Салюттардан» космонавтылар аян келирде оон кол-кол кезектерни ажылдас кылдыр «үүжелеп» каапкаш кээр. Соонда барганнар ону катап «дириг-кидер» ужурлуг турду. Ол дээрге улуг болгаш чиик эвес ажыл. А космосче үнген баштайгы үеде кижи аңаа чаңчыкпаан, берге үезин эртер. Станцияны «дириг-кидери» база ол үе-биле дакпырлажыр ышкажыл. Ам оон ангы. Эдлчер хүлээп алыр экипаж «Салютта» мурнунда чеде берген, чурттап, ажылдап турар өөрүнге катты бергеш, станцияны ажылдап турар олчаанга хүлээп ап болур.

В. КУБАСОВ. — Оон ангыда, «холдан холче» хүлээтчилге станцияның бүгү системаларының байдалын кады саңгарып, чаа-экипажтың уламчылаары эртем шинчилелдерби-биле, техниктиг шенелделербаде ханы таныжып, дуржулга солчулгазын чорудар арганы бөөр. Адак соонда демдеглекээр үүсем—тудуштурулганы ийи тургузуунуң бары ужудуушкуннарның ылавылалдының бедидип, көрдүмээн таварылгалар тургустунуп кээр болза дуза көргүзер арганы берген.

Г. ТИТОВ.—Бо дээрге баштайгы бодаалдар-дыр. Амыы бо шенелделерниҥ космонавтиканың келир үезинге салдары үсчок делгем болгаш ханы болуру маргыш чок.

А. РОМАНОВ.

ЧУРУКТА: «Салют-6» — «Союз-26» — «Союз-27» эртем-шинчилел комплексин Черден башкарар төөрт.

В. КУЗЬМИННИҢ фотозу.

(СЭТА-ныҥ фотохрониказы.)

Москва дугайында сөс

Делегейде бир-ле дугаар социалистиг күрүнеиҥ, бистиҥ хөй националдыг улуг Төрөэн чуртувустун найысылалы—Москвага совет кижи бүрүзү ханы ынакшылды ийередип чоруур. Москва—үлетпүрнүҥ, эртем болгаш культураның улуг төвү. Ажылчыннарның болгаш тараачыннарның чаа социалистиг күрүнези турар, турбакының дугайында демисел чорун турда, В. И. Ленин найысылалдың даартагы коммунистиг келир үениҥ онзагай, чараш хоорайы болур дээрзинге бүзүрен, ону эде кылырының дугайын бодап турган. Оон санаалы-биле Москванын чаартылгазын кылган. В. И. Ленин москвачыларны найысылал Москваны үлегерлиг хоорай болдурарынче кыйгырган.

Москвачылар бүдүн алдан чылдар дургузунда улуг башкының кыйгырыын күүседип, хоорайны чаагайжыдып, сайырадып турар. Ам Москва индустриялын, культураның, бүгү делегейниҥ ажылчы чоннарының найыралының болгаш политиказының төвү апарган.

Москвада бир чылда 120 муң аал чурттаар бажыннарны ажыглалга киирип турар. Оон аңыда, делегейде чаңгыдаа ындыг хоорай чок. Ол ышкаш оон метрополитени дег кайда-даа ындыг метрополитен болгаш төөгүүн кайгамчык тураскаалдарын камгалап алган хоорай чок. Найысылалда спорттун улуг-улуг комплекстери хөй. Ынчангаш Москва XXII чайгы Олимпиаданың киржикчилерни хүлээп алырынга белен-даа. Москва делегейде эң-не арыг агаарлыг хоорай. Кижи бүрүзүнге 30 дөрбелчин метр олурткан ногаан үнүштер онаажыр.

Москвачыларның болгаш бүгү совет улустун мурнунда ону үлегерлиг коммунистиг хоорай болдурар талазы-биле ам-даа улуг сорулгалар салдынган. Маадыр-хоорай Москваның чурттакчы чону 7 миллион 734 муң кижи четкен. Оон девискээри 878,7 дөрбелчин километр.

М. ЯКОВЛЕВА.

БЕЛЕТКЕЛ ЭГЕЛЭЭН

Чоннуң чурттап турар черниҥ аайы-биле аңгы-аңгы хемчегларны ап чорудары сөлүү үеде чугула сорулгаларның биреэзи апаргаи. Хандагайты суурнуң тос микрорайонунуң арызында бот-тывынгыр уран үүл көрүлдеп эгелээн. Ук көрүлде январдан майга чедир үргүлчүлээр. Көрүлденің негелдезинге дараазында үүлдер кирип турар: киржикчилерниҥ массалыы, идик-хөп аймаа, сцена культуразы, оон хаасталгазы, жанрларның янзы-бүрү болуру, хөөжүм хереклелдериге күүселде, шоодуглар болгаш улустуң аас чогаалын ажылаарын орткомитет онзагай демдеглээн.

Бот-тывынгыр уран үүлдүн концерттерин районнуң өске суурларынга база организаастаар.

М. МОНГУШ.

Өөр район.

Редактор В. С. ШАРАВИН

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ЯНВАРЬ 15-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информастыг дыңнадыг.
10.35—Эртенги гимнастика.
10.55—Белорус ССР-ниҥ күрүнеиҥ улуучу хорунуң концерти.
11.30—«Будильник».
12.00—«Совет Эвилелиге баараан бооп тур мен».
13.00—Литература, уран чүүл, архитектура талазы-биле ССРЭ-ниҥ 1977 чылда Күрүне шаңналдарының лауреаттары.
13.20—Үргүларга фильм. «Зебраны оорлаткан». Телефильм.
14.35—«Кодээниҥ шагы».
15.30—«Музыкалыг киоск». Э. Беляева дамчыдылганы чорудар.
16.00—«Театр шинзи». Л. Зорин — «Варшава аялгазы». Күрүнеиҥ Евгений Вахтангов аттыг академиктиг театрының шинзи. Рольдарда: ССРЭ-ниҥ Улустуң артистери Ю. Борисова, М. Ульянов. Тургузукчу-режиссёр ССРЭ-ниҥ улустуң артизи Е. Симонов.
18.20—«Делегей панорамазы».
18.50—Социалистиг чуртларның артистериниҥ киржилгези-биле эстрада концерти.
19.30—Телемедээлер.
19.40—Мультфильмнер программазы: «Тимошкиниҥ ёлказы», «Чаа чылдың тоолу».
20.10—«Кино аян-чоруктарының клуву». Журналист О. К. Игнатьев дамчыдылганы чорудар.
21.10—«Мөңге кыйгы». Хөй сериялыг телефильм. 6-ты серизы— «Эзэн келгени».
22.30—«Ye». Информастыг программа.
23.00—«Фестивальдар, конкурстар, концерттер». Дамчыдылганы музыка тайылбырлакчызы О. Доброхотова чорудар.
00.10—01.00—Спортчу программа.

ЯНВАРЬ 16-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информастыг программа.
10.35—Эртенги гимнастика.
10.55—Мультфильмнер программазы: «Чаа чылдың хады», «Кышкы оюннар».
11.20—«Мөңге кыйгы». Хөй сериялыг телефильм. 5-ки серия—«Даш тулупта». 6-ты серия— «Эзэн келгени».
13.45—16.00—Чапсар.
16.00—Чурттуң телевидение студияларының документалдыг фильмнериниҥ программазы: «Дуе», «Сээн салым-хуун», «Уссурийск», «Човган».
17.05—«Төрөэн бойдуе».
17.30—«Авам школазы».
18.00—Павел Нилиниҥ уран чогаалы.
19.00—«Харыылаңар, горнистер!».
19.30—Телемедээлер.

КЫЗЫЛДАН

19.45—Телемедээлер (орус дылда).
19.55—«Чечек». Дамчыдылга.
20.25—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

20.40—«Үшкү чыл—шалыпчы чыл». «Тюменьниҥ черинде».
21.25—Хөй сериялыг телефильмниҥ баштайгы көргүзүү: «Мөңге кыйгы». 7-ги серия— «Бодунуң черинде».
22.30—«Ye». Информастыг программа.
23.00—«Оңнуктериҥ арыныары». Дамчыдылганы чогаалчы А. Алексин чорудар.
23.45—Делегей конкурузунуң лауреады Н. Панкова Л. Бетховениҥ чогаалдарын күүседир (фортепиано). Свердловскиден дамчыдылга.
00.15—00.55—Спортчу программа. Түнелиниде—телемедээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

18.30—«Даартаже чорупту». Уран-чечен телефильм.
19.35—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.45—«Үргүларга—шуулк».
20.00—«Улустуң уран чүүлү». Телекөргүзүү.

КЫЗЫЛДАН

20.40—«Кан хемниҥ эриктеринде». Телефильм.
20.55—21.25—Тыва АССР-ниҥ телевидение болгаш радиодамчыдылга комитединиҥ симфониялыг оркестриниҥ концерти.

АГААР

Республиканың девискээринге болгаш Кызылга бөгүн, даарта аяс хүнпер болур. Хаттың күзү кошкак. Агаарның температураза мурнуу-барын районнарга хүндүс 14—19, артканнарынга—23—28 градус. Кызылга—24—26 градус соор. Дүне мурнуу барын районнарга 22—27, артканнарынга 30—35 градус соок, чамдык черлерге 38—41 градус чедир соор.

СЕАНС

ЯНВАРЬ 15-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Албан аайы-биле ынакшыл» 10.00, 13.00, 16.00, 20.00 шактарда; «Октябрьдан төрүттүнген» 18.50 шакта.

«ПИОНЕР»: «Эрги паровозчугаштың ужуралдары» 9.10, 10.30, 13.40; «Александр Пархоменко» 11.50, 15.00, «Карман акшазы» 16.50, 19.10, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ава» 11.00, 13.00, «Алдын кур» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Робинзон Крузонуң амыдыралы болгаш кайгамчыктыг ужуралдары» 11.00, 13.00 «Үүгле ийилээн» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ЯНВАРЬ 16-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Албан аайы-биле ынакшыл» 10.00, 13.00, 16.00, 20.00 шактарда, «Октябрьдан төрүттүнген» 18.50 шакта.

«ПИОНЕР»: «Клоуннар болгаш уруглар» 10.30, 15.45, «Карлос Эспинолдуң дневниги» 11.50, 17.05, «Чаа кижилериниҥ күзү» 13.25, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Эрги паровозчугаштың ужуралдары» 15.00 шакта; «Үүгле ийилээн» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Ава» 15.00 шакта; «Карман акшазы» — 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң орулакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийни амыдырал киллизиниҥ 2-37-13, пропаганда киллизиниҥ 2-31-73, культура киллизиниҥ 2-23-54, кедээ ажыл-агый киллизиниҥ 2-21-47, үлегүүр киллизиниҥ 2-22-64, чагаа киллизиниҥ 2-41-27, информация база совет тургузуг киллистериниҥ 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтериялың 2-12-45, солун келбейн баргавда 2-32-75 телефонче болгаар.

Тираж 17531. Чагыг № 48.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниҥ Министрлер Чөвүлелиниҥ Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелеланыр типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1). ТС—00419.